

Mas tednik

Kronika

kulturno - politično glasilo

svetovnih in domačih dogodkov

9. leto / številka 25

V Celovcu, dne 19. junija 1957

Cena 1.50 šilinga

Posameznik in skupnost

Ko je pred 12 leti v mehiški pušavi šinila več tisoč metrov v zrak orjaška atomska „goba“ živega ognja kot posledica prve jedrske reakcije, so morali modernega razumskega človeka, ki je s svojo pametjo in voljo ta dogodek izzval, obhajati nekako isti občutki, kot so občli pračloveka v sivi davnini, o kateri ni zapisane zgodovine, ko je s svojimi rokami z vztrajnim kresanjem užgal prvi ogenj. Eno kot drugo dejanje je bilo plod človekovega razuma in načrtnega dela. Z iskro je človek mogel zanetiti požar gozda, ki je zanj pomenil življenjski svet, toda s tem je uničil samo tisti gozd. Danes ima človek na razpolago sredstva, s katerimi more uničiti človeštvo na zemlji sploh. Je bil to dolg, tisočleten, morda več-desettisočleten, počasen razvoj, ki je v zadnjih 200 letih zavzel vrtoglavo tempo.

Namesto naravnega reda, ki je še v srednjem veku temeljil na družini, občini deželi in državi, so začele „manufakture“ prešle v industrijo; roko v roki sta se pojavila kapitalizem in tehnika. Kapitalizem je nakopičil proizvodna sredstva v eni roki, tehnika pa mu je dajala stroje za masovno proizvodnjo. Namesto posameznega dela, ki je nosilo pečat individualnosti delavca, je nastopilo masovno serijsko delo, kjer človek streže stroju, ta pa proizvaja blago, ki je vedno enako, pri katerem je en kos poljubno nadomestljiv z drugim. Zgolj v kmetijstvu je ostal v veljavi stari družinski obrat, družinska skupnost, pa tudi to danes razbija vedno nageljši razmah tehnike, ki se širi kot valovanje morja.

Naravne skupnosti so nastale iz mnogoštevilnih in raznovrstnih sestavin ter jih ni mogoče poljubno poustvarjati ali razmnoževati. So to družina, deželna skupnost, narodna zajednica. Te skupnosti imajo svoje posebne znake, ki so samo njim lastni in neposnemljivi. Zanje ni moč napraviti vnaprej načrta in jih po tem načrtu „proizvesti“.

Na drugi strani pa nam je tehnična doba dala druge skupnosti, ki so plod človekovega razuma, nastale so po načrtu. Obrat kot središče moderne proizvodnje je osnovna celica tega novega sestava, ki ga imenujemo kolektivizem. Tudi država, ki je bila prvotno pretežno naravna tvorba, je danes prešla pod oblast kolektivističnega duha.

Človek je že po naravi družabno bitje. Ustvarjen je, da živi v družbi sebi podobnih, ki smo ustvarjeni po podobi božji. Le prerediti pomislimo na resnico, da brez rojstva v določeni naravni skupnosti človeški novorojenec ne more postati niti človek v polnem pomenu besede. Kajti poleg telesnih lastnosti spada k bistvu človeka tudi duševnost, jezik, tradicija, šege in običaji. Vzreja razvija le telo, človeka pa ustvari šele vzgoja.

Kakor je človek namenjen za življenje v družbi, prav tako pa je vsak človek osebnost zase. Svobodna volja je temeljna lastnost njegovega bitja. In prav zaradi te svoje svobodne volje se more odločati za dobro ali zlo. In vsa zgodovina človeštva ni drugčega, kot borba med tema dvema skrajnostima. In končno, tudi današnje nasprotje, v katerem človek koleba med načrtnimi skupnostmi kolektivizma ter stariimi naravnimi in zato trajnimi skupnostmi, je odraz tega boja.

Človeška zgodovina je tudi eno samo kolebanje med tema skrajnostima. Življenjski pogoji človeka so se temeljito spremenili. Toda kar je splošno obetalo prinesiti raj na zemlji in postaviti na laž svetopisemsko besedo, da si bo človek v trpljenju in v znoju svojega obraza služil svoj vsakdanji kruh, se spreminja v grožnjo, ki huje teži človeka, kot ga je težil telesni napor pri nekdanjem primitivnem ročnem delu.

Naše hiše in naše delavnice so polne tehničnih pripomočkov, ki nam lajšajo življenje in delo. Toda vprav v naši življenjski dobi smo morali že pred kratkim na lastni koži občutiti, kam lahko privede človeka zgolj razumska zgradba, bodisi na tehničnem, bodisi na idejnem polju. Tudi Nietzschejevi in Rosenbergovi nazori so bili tudi plod človeškega razuma, — čeprav bolnega — podobno kot Marx-Lenin-Stalinove... teorije. Tako ene kot druge so namesto naravnih skupnosti ustvarjale načrtno edinice, kolektive, ena kot skupnost rase z gotovimi ne naravno, ampak razumsko določenimi „naravnimi“ znaki, ki jih v resnici ni nikjer bilo, druga pa razred „proletarcev“ z geslom razrednega boja. Obe sta prinesli človeštvu neizrečno trpljenje,

Poplave, potresi, viharji, vročina

Poletna vročina, ki je nenadoma nastopila v vrsti evropskih dežel, od Francije preko Švice, Avstrije, Italije, Jugoslavije prav do Turčije, je izzvala vrsto vremenskih neurij, ki so povzročila težko škodo. Najtežje je bila prizadeta severna Italija, kjer je zračni vrtnec v provinci Pavia opustošil obširne predele te rodovitne pokrajine. Nekateri vasi so bile pri tem skoraj docela uničene. Doslej so iz razvalin potegnili šest smrtnih žrtev, a število ranjenecv je že preseglo sto oseb, ki so jih morali prepeljati v bolnice. Najhuje je bila prizadeta vas Robecco, kjer je viharju sledila strašna nevihta s kot kurja jajca debelo točo. Toča je prebila tudi streho vaške cerkve, na streho samo pol ure potem, ko se je bila končala večerna pobožnost, kateri je prisostvovalo 200 ljudi. Vihar je razkral cerkveni stolp na dva dela ter ga vrgel na tla. Težke zvonove je vihar zagnal celih 400 metrov vstran od stolpa.

Neurje na Koroškem

Tudi na Koroškem so posebno v severnem delu dežele zaradi naglo tajajočega se snega v planinah narasle reke in hudourniki. Vodno stanje Drave se je močno dvignilo in deroča voda je blatnorjava.

Minulo soboto in nedeljo so nad severnim delom dežele divjala silovita neurja, ki so posebno prizadela kraje Tröbach, Purnitz, Metnitz in razne druge kraje ob metniškem potoku, ki je na večih mestih prestopil bregove in poplaval nad deset hektarjev njiv in travnikov. Pri kraju Stockenboi so zaradi nevihte narasli hudourniki razrušili deželno cesto in odnesli dva mostova.

Neurja so odrezala več krajev v Vzhodni Tirolski, ki jih sedaj oskrbujejo z letali. Vsak dan se dvigajo na Lienškem letališču letala, ki prevažajo živila, zdravila in druge potrebščine v Defereggental, kjer sta posebno prizadeti občini St. Jakob in St. Veit.

Jubilej glasila gradiščanskih Hrvatov

Desetletnica „Našega tajednika“

Dne 8. junija je obhajal desetletnico izhajanja „Naš Tajednik“, glasilo bratskih gradiščanskih Hrvatov. Ob tej priložnosti je list izšel v povečani nakladi. Na uvodnem mestu prinaša članek predsednika Hrvatskega kulturnega društva prof. Bele Schreinerja, ki v jedrnatih besedah prikazuje delo lista v minulih desetih letih, in ga bo vršil tudi v bodoče. List predvsem goji materno hrvatsko besedo, vzbuja narodno zavest hrvaške manjšine, obenem pa povezuje vse gradiščanske Hrvate, tako v njihovi ožji domovini, kot v širnem svetu v bratsko skupnost, ki jo preveva krščanski duh.

Leta 1942 je nacizem zadavil dotedanje ki ga ponekod še ni konec. Nobena pa srečnega življenja ali raja na zemlji.

Odkar je pračlovek ukresal ogenj, ki je pomnil prvo z razumom doseženo olajšavo življenja, pa do danes je razvoj človeštva določal njegov razum, ki ga usmerja njegova svobodna volja. Ta dva sta bila nosilca napredka, ki je bil tudi od Boga hoten, kajti prvemu človeku je Jahve dejal, da si naj podvrže zemljo, obenem pa je bil prav ta razum in ta svobodna volja vir največjega trpljenja. Kot nekdanj, tako tudi danes. Zato pa je danes, ko nam prav iz ustvaritve človeškega razuma grozi pogin človeštva, treba, da spoznamo meje, ki so postavljene človeškemu delovanju, in namen, ki ga je Bog dal človeškemu življenju.

Takrat bomo znali prav rabiti darove narave. Potem bo naše življenje, tako posameznika kot tudi družbe, to, kar mora po Stvarnikovem namenom biti: priprava za Večnost, po prosti odločitvi posameznikove svobodne volje.

Doslej je pet letal preneslo 4 tone živil in drugih potrebščin.

Pri Nikolsburgu pa so skupine delavcev zveznih železnic in pionirjev vojske že začele očiščevalna dela na železniški progi, katero je preplavila Drava, potem ko je predrila zaščitni nasip. Prva naloga delavcev bo, da popravijo nasip, kajti dokler se dravska voda nemoteno pretaka po poljih, progih in cestah, je vsako delo na progi brez smisla. Računajo, da bo šele prihodnji teden moč obnoviti železniški promet.

Potres v Kabulu V Angliji se topi čokolada

Poplave v Turčiji so zahtevale 12 smrtnih žrtev. V južni Franciji je toča pobila obsežne predele vinogradov. V pogorju Jura je strela ubila neko 13-letno deklico, ki je pasla ovce.

V Združenih državah so poplave vzele streho 3500 osebam, a 17 ljudi je utonilo v naglo naraslih vodah. V Južnem Afganistanu pa je potres razrušil precejšen del mesta Kabul.

V Angliji pa so imeli minulo soboto in nedeljo krasno, brezoblačno vreme, kot da v tej prislovični deželi megle že dolga leta ne pomnijo. Posebno prebivalci Londona so izkoristili topli dan, da se navžijejo sonca. Cenijo, da se je iz tega 9 milijonskega mesta dobra tretjina prebivalstva podala na deželo. Temperatura je dosegla 32 stopinj v senci. Na nekaterih cestah v londonski okolici se je tako zabasal promet, da so nastale več kilometrov dolge kolone avtomobilov. Ena je merila celih 16 kilometrov v dolžino. Zaradi velike vročine, ki je zavladovala v Londonu, je neka veleblagovnica dovolila svojim prodajalkam, da so stregle kupcem kar v kopalnih oblekah. Neka tovarna čokolade v Birminghamu pa je morala začasno ustaviti delo, ker se čokoladna masa zaradi vročine ni hotela strditi in je ni bilo mogoče predelovati.

glasilo „Hrvatske novine“ in do leta 1945 je morala, podobno kot slovenska beseda na Koroškem, tudi hrvatska beseda na Gradiščanskem iti v katakombe.

Konec Hitlerjeve strahovlade je zbudil tudi zavedne Hrvate k novemu življenju. Začeli so obnavljati duhovne in snovne ruševine, ki jih je zapustil „tisočletni raj“.

Kar je pri obnovi lista najpomembnejše, je dejstvo, da se je rodil iz lastne življenjske moči gradiščanskih Hrvatov. Na prvi poziv pripravljalnega odbora se je javilo pred desetimi leti kar 28 rodoljubov, ki so prispevali vsak 1000 šil. v tiskovni sklad in omogočili izdajanje lista. Kot piše „Tajednik“, so to bili „duhovniki, obrtniki, kmetje, delavci, učitelji in uradniki“. V malem je bil torej zastopan ves narod. Tako je novorojeni list tudi postal glasilo vsega zavednega hrvatskega ljudstva na Gradiščanskem. Desetletna doba je za časopis že lep jubilej in pri prelistavanju starih letnikov je videti, da je list opravil veliko delo. Želimo našemu gradiščanskemu bratu še dolgo življenje in obilo uspeha!

Volilni pretep - 18 mrtvih

Minulo nedeljo so se nadaljevale parlamentarne volitve v Libanonu. V kraju Mozira je prišlo do pretepa med družinskimi člani in sorodniki dveh nasprotujočih si kandidatov. Pri tem je obležalo na obeh straneh 18 mrtvih, a nadaljnjih 25 oseb se je zaradi poškodb moralo zateči v bolnico. Šele poseg vojaštine je zopet vzpostavil red.

- KRATKE VESIT -

KARDINAL VIŠINSKI SE JE VRNIL NA POLJSKO minuli teden. Pred odhodom iz Rima ga je sv. oče sprejel v poslovilno avdienco, ki je bila zelo prisrčna. Ob tej priložnosti je bilo tudi objavljeno imenovanje msgr. Baraniaka za nadškofa v Gneznu, ki je najstarejši poljski škofovski sedež. Novoimenovani nadškof je najzaupnejši sodelavec kardinala. Višinski je imel v Rimu dolgotrajne razgovore z vrhovnimi cerkvenimi uradi glede poljskih zadev. Tudi poljsko vladno časopisje obširno in pozitivno poroča o kardinalovem obisku v Rimu.

VSAK MESEC ENO VODIKOVO BOMBO more odslej izdelati Velika Britanija, ki je z uspehom pred kratkim izvedla dva poskusa s takimi bombami. Poleg tega pa more mesečno izdelati še nekaj „manjših“, to je atomskih bomb. Stroški za izdelavo vodikove bombe, kot so jo preiskusili pred kratkim na „Božičnih otokih“, znašajo poldrugi milijon funtov.

DR. REINHOLD KAMITZ, zvezni finančni minister, je obhajal 50-letnico rojstva. Prejel je mnogo čestitk od številnih prijateljev in znancev, a v srcih so mu želeli zdravje in srečo tudi davkoplačevalci, ki čakajo na obljubljeni znižanje davkov.

TAJNIK KARDINALA MINDSZENTYJA je v zaporu izza časa „oktobrske revolucije“, je sedaj prvič poročalo madžarsko časopisje. Dolžijo ga, da je v času revolucije „z oboroženo skupino šestih mož vdrl v poslopje, v katerem je sedež državne komisije za verska vprašanja“.

JORDANSKA VLADA je zaprla svoje poslaništvo v Kairu, poročajo iz Ammana, prestolnice države mladega kralja Husseina, ki se je spustil v nevaren boj z egiptovskim diktatorjem Nasserjem. Istočasno pa je prispele v Aman čez 5 milijonov dolarjev, ki ga je izstavila ameriška vlada kot prvi obrok pomoči Jordaniji iz fonda za gospodarski razvoj zaostalih držav.

SPOMINSKA SLOVESNOST V LIDLCAH je bila minulo nedeljo, ko so obhajali 15. obletnico dne, ko so Nemci zažgali to češko vas kot odgovor na atentat na nemškega „protektorja“ v Pragi Heydricha.

ODPUŠČEN JE BIL IZ DRŽAVNE SLUŽBE švicarski vojaški ataše v Washingtonu, polkovnik Hans G. Rieser, ker je pri pogajanjih za nakup angleških tankov za švicarsko vojsko sprejel od angleških dobaviteljev „darilo“ v vrednosti 50.000 švicarskih frankov.

PRI MOSKVI JE STRMOGLAVILO potniško letalo poljske družbe „Lot“, ker je zašlo v silovit vihar. Od 8 potnikov in 4 članov posadke je bilo devet oseb mrtvih, med katerimi so trije ameriški turisti.

DEŽELNI GLAVAR F. WEDENIG se je vrnil z bolniškega dopusta in je zopet prevzel svoje uradne posle.

Francoski tanki za avstrijsko vojsko

Zvezni minister za državno obrambo Ferdinand Graf je po svojem povratku s študijskega potovanja po deželah zapadne in severne Evrope podal časninarjem nekaj izjav o svojih vtisih in načrtih.

V Franciji je sklenil nakup petih tankov, ki bodo služili za vezbanje novim tankovskim edinicam zvezne vojske. Ako se bodo nova vozila obnesla, bo zvezna vlada naročila večjo količino teh bojnih sredstev. So to 15-tonski oklopniki, ki lahko služijo za različne namene. Tako jih je moč rabiti za tankovsko borbo, kot izvidniške vozove, kot bojna sredstva za podporo pehoti, pa tudi za prevoz pehotnih čet. Na Švedskem je minister naročil dva popolnoma avtomatična protiletalska topova znamke Bofors. Posebna strokovna komisija je že odšla na Švedsko, da topova preizkusi in prevzame.

Politični teden

Po svetu . . .

Razorožitveni razgovori še trajajo

Razorožitvena konferenca v Londonu nadaljuje svoje delo. Protesti atlantskih zaveznikov v Washingtonu so le toliko učinkovali, da je ameriški zunanji minister Foster Dulles z golido mrzle vode polil „odkritosrčne odnošaje“, ki so se razvili med tajnimi razgovori ameriškega delegata Stasena s sovjetskim predstavnikom Zorinom. Evropski zavezniki Amerike, predvsem Zapadna Nemčija so se bali, da se utegne Amerika sporazumeti s Sovjetsko zvezo glede delne razorožitve na račun atlantskih zaveznikov, predvsem pa, da utegne ameriška vlada opustiti dosednji neobhodni pogoj za sleherni sporazum s Sovjetsko zvezo: zedinjenje obeh Nemčij. Tudi Angležem je v skrbi za lastne interese šla na živce zaupljivost med sovjetskim in ameriškim delegatom, zato je minuli petek angleški ministerski predsednik McMillan odgovoril na dolgo pismo z mirovnimi predlogi, ki mu jih je že pred časom poslal sovjetski ministerski predsednik Bulganin, da „papirnate pogodbe o razorožitvi“ nič ne veljajo, ter ugotovil, da v Bulganinovih predlogih pogrša iskrenosti glede predlogov za resnično razorožitev. Nadalje pravi McMillan, da pogrša „konstruktivnih“ sovjetskih predlogov za zedinjenje obeh Nemčij.

Angleške in nemške intervencije v Washingtonu so dosegle, da bo moral ameriški delegat Stassen pred izčitvijo svojih predlogov sovjetski vladi dobiti nanje pristanek zaveznikov. Se razume, da bodo iz teh pogajanj omenjeni predlogi izšli precej izpremenjeni.

Nemško zedinjenje je še daleč . . .

Izjave predsednika angleške vlade vzbujajo na prvi pogled vtis, kot da si angleška vlada zelo prizadeva za zedinjenje obeh Nemčij. V resnici na zapadu o tem mnogo govore in nemško časopisje te besede prinaša z mastnimi črkami, toda formulacije zapadnih državnikov so jako previdne. Pa že povezava nemškega vprašanja s problemom razorožitve kaže, da smo prav tako daleč od nemške združitve, kot smo daleč tudi od razorožitve. Nobeden izmed obeh taborov ne zaupa drugemu in eden očita drugemu skrite namene, da se pod zaščito „papirnatih pogodb“, kot je dejal McMillan, še naprej oborožuje.

Prav tako je tudi v nemško združitvijo, ki jo tako zapadne kot vzhodne sile uporabljajo kot vabo za pridobitev simpatij nemškega prebivalstva, a nanjo nihče resno ne misli. Sovjeti vobče ne, ker bi opustitev njihovih postojank v Vzhodni Nemčiji pomenila izgubo vseh pridobitev zadnje vojne. Čim bi namreč sovjetske čete odšle iz Vzhodne Nemčije, bi Poljaki dvignili glavo in sledili bi jim še drugi vzhodnoevropski narodi.

Po drugi strani pa tudi na zapadu še niso razpršena vsa nezaupanja proti Nemcem. Kakor je v zadnjih desetih letih nemško ljudstvo pokazalo velike pozitivne lastnosti na vseh področjih, pa vlada na zapadu še vedno strah, da utegnejo Nemci potem, ko bi bili združeni v enotno državo, oboroženi in v posesti najbolj razvite industrije v Evropi, znova zapasti starim gospodovalnim instinktom.

Tako se sedaj ti dve vprašanji vlečeta naprej, naprej pa tečejo tudi mastne dnevnišče številnih diplomatov na londonski razorožitveni konferenci.

„Die Furche“: Od Celja do Celovca

Ugledna dunajska revija „Die Österreichische Furche“ piše: „V senci Karavank se znova visoko vzpenjajo politični valovi. Predmet spora je vprašanje slovenske gimnazije v Celovcu. Jezikovni in šolski spor v obmejni deželi je trnjevo vprašanje. Kdor o tem — na obeh straneh — postavlja nepopustljive zahteve, lahko z gotovostjo pričakuje odobranje. Razsodnost in nepristranost sta manj hvaležno sprejeti.“

Nato se dunajska revija priključuje mnenju „Kleine Zeitung“, ki je v nekem svojem uvodniku osrednjega uredništva v Gradcu zavrnilo trditve „Schulvereine - Südmärk“, češ da slovenska gimnazija v Celovcu pomenja narodnostni samomor nemštva. Ugotavlja, da so se v zadnjih 40 letih politične razmere temeljito spremenile in da so v preteklosti prav nacionalistični krogi s Südmärko na čelu prepredovali uveljavitev pra-

Sovjetski manevri

Te dni je sovjetska vlada zaprosila turško vlado, da dovoli prehod velike sovjetske črnomoške eskadrile vojnih ladij skozi Dardanele. Te vojne ladje se bodo udeležile glavnih letnih manevrov sovjetske mornarice v Vzhodnem morju. Lepa priprava za — razorožitev .

Amerika ima velik vojaški proračun

Ameriški senat je po dolgi debati izglasoval zakon o pomoči tujim državam. Senatorji so dolge tedne razpravljali o tem, kako in kje bi kakšno postavko črtali, a naposled je vendarle zmagala energična beseda predsednika Eisenhowerja, ki je vsako zmanjšanje določenih vsot označil kot „ogrožanje varnosti Združenih držav“. Zakon predvideva 3 milijarde 637 milijonov dolarjev za gospodarsko in vojaško pomoč „prijateljskim državam“. V avstrijskem denarju to naša 90 milijard šil. Nadaljuje se še debata o drugih delih ameriškega proračuna, čigar postavke za vojaške potrebe so letos najvišje v zgodovini Amerike sploh.

. . . in pri nas v Avstriji

Kancler Adenauer na Dunaju

Minuli petek je prispel na Dunaj zapadni nemški kancler Adenauer. Nemški kancler se je ob pristanku na letališču Schwechat pojavil na vratih letala s kosom obliža na čelu. Med vožnjo se je bil po nesreči zadel v nek podboj v letalu, pri čemer si je opraskal kožo. Pričujoči zdravnik mu je neznatno rano takoj razkužil in jo zakril s kosom obliža. Nemškega gosta, ki ga je spremljal njegov zunanji minister von Brentano, je sprejel avstrijski zvezni kancler ing. Raab z zunanjim ministrom ing. Figlom.

Dr. Adenauer je obiskal tudi avstrijskega državnega predsednika dr. Schärfa ter si ogledal številne zanimivosti podonavske prestolnice. Poleg vljudnostnih obiskov in prijateljskih kosil, večerij in prigrizkov, pa so nemški gostje imeli tudi važne gospodarske in politične razgovore z avstrijsko vlado. Zunanji minister Figl in zapadno-nemški zunanji minister v. Brentano sta podpisala pogodbo, ki urejuje spor glede takozvanega nemškega premoženja na način, ki Nemce povsem zadovoljuje. Po državni pogodbi je namreč večina tega premoženja prešla v avstrijsko last, izvzeta so bila le manjša premoženja nemških posameznikov na avstrijskih tleh, ki ne presegajo vrednosti 260.000 šil. Po skoraj 18-mesečnih pogajanjih je bil sedaj končno sklenjen sporazum, proti kateremu so se pred nekaj meseci zaman poskušali upreti nekateri konzervativni avstrijski krogi. Sedaj so namreč tudi velika nemška premoženja, v kolikor je bilo le mogoče, razdelila na majhne deleže pod omenjeno mejno vrednostjo in s tem omogočili vrnitev teh premoženj Nemcem. Socialisti so se nekaj časa tudi upirali tej rešitvi, toda so se končno morali podati dejstvom. Položaj avstrijske vlade je bil pri pogajanjih z nemškimi zastopniki zelo šibak, in to prav zato, ker se je zunanje trgovinska politika naše vlade v povojnih letih usmerila proti Nemčiji. Avstrijska blagovna trgovina z Nemčijo je visoko pasivna, na drugi strani pa je naša plačilna bilanca s severno sosedo še prilično izravnana, to pa v glavnem iz dohodkov tujskega prometa. Kot znano, so Nemci najštevilnejši turisti v

vične avstrijske politike do manjšin. Prav ti (vedno velenemški) krogi so, kot pravi graški list, takrat „skovali besedo o ‚nacionalnih potrebah‘, — in z njo končno tudi doživeli brodolom.“

Dunajska „Furche“ pa k temu še konkretnije pristavlja: „Ker je že ravno govora o slovenski gimnaziji v Celovcu, nam prihaja na misel neka druga gimnazija. In sicer v Cilli (list rabi nemško ime Cilli, op. ur.) V tem spodnještajerskem nemškem mestu, ki ga pa je obkrožalo slovensko podeželje, bi naj bili pred več kot 50 leti uvedeni slovenski vzporedni razredi (paralelke). Nemški nacionalizem je to preprečil. Ena avstrijska vlada je padla zaradi gimnazije v Cilli. In rezultat: V današnjem jugoslovanskem Celju (tudi dunajski list rabi slovensko označbo) ni več mnogo ljudi, ki govore nemško . . .“

Avstriji in z markami, ki jih oni potrošijo po naših letoviščih, krije Avstrija svoje nabave industrijskih proizvodov, posebno strojev v Nemčiji. Ta dohodek pa lahko nemška vlada z eno potezo peresa črta.

S svojim prihodom na Dunaj je nemški kancler Adenauer vrnil obisk avstrijskega kanclerja Raaba v Bonnu. Avstrijski zvezni kancler je kmalu po podpisu državne pogodbe pohitel v Nemčijo, da naveže z našo severno sosedo, v kateri mnogi še vedno vidujejo „večjega brata“, dobre stike. Po drugi strani pa se nemškemu kanclerju ni prav nič mudilo s povrnitvijo obiska, kajti moralo je preteči celih 18 mesecev, da je mogel ing. Raab pozdraviti dr. Adenauerja na Dunaju. Glavna ovira je bilo vprav vprašanje „nemškega premoženja“.

Odnosaji med obema nemško govorečima sosedama doslej niso bili vedno prav pristrani zaradi predvojnih in medvojnih spominov. Izgleda torej, da je imel obliž na dr. Adenauerjevem čelu tudi simboličen pomen. Ta obisk bi naj prekril z obližem pozabo marsikaj neprijetnega v preteklosti. Dr. Adenauer je kot prepričani demokrat, ki je moral tudi sam veliko trpeti pod „ti-sočletnim rajhom“, stori vse, da onemogoči razne neumestne asociacije. Jo to prvič po tridesetih letih, da se kakšni nemške vlade nahaja na uradnem obisku v Avstriji.

Načrti za železnico Pliberk — Labot

Na seji koroške deželne vlade so prebrali pismo prometnega ministra Waldbrunnerja, ki sporoča, da je odredil pripravo podrobnih načrtov za železniško progo iz Pliberka v Labot. Je to vsekakor razveseljiva novica, v katero pa je takoj kanila grenka kaplja, kajti minister istočasno pravi, da za gradnjo omenjene proge zaenkrat ni denarja. Se razume, da načrti ohranijo svojo vrednost in jih bodo izvedli „čimprej mogoče“. Do takrat se bomo pa še naprej vozili iz Pliberka v Labot skozi Jugoslavijo. Pa korošci smo itak že znani na Dunaju po potrpežljivosti, posebno kadar gre za potrebe južnega dela naše sicer na naravnih lepotah bogate dežele.

Schuschnigg' zopet v Avstriji

Minuli teden je avstrijsko časopisje prineslo vest, da je prispel v Evropo zadnji kancler prve republike dr. Kurt v. Schuschnigg. Dr. Schuschnigg je sedaj ameriški državljani in poučuje kot profesor na univerzi v St. Louisu. V Avstriji se ne namerava stalno naseliti, temveč želi prebiti pri nas le del svojih počitnic. Koroški Slovenci ga dobro poznamo še iz let 1934 — 1938, ko je kazal precejšnje zanimanje za naša vprašanja in je ob svojih večkratnih osebnih obiskih po naših krajih tudi uradno stopil v stike s slovenskimi predstavniki in našim ljudstvom. Na potovanju ga spremlja sedaj njegova 17-letna brhka hči iz drugega zakona. Njegova prva žena je namreč bila ubita leta 1937 pri neki avtomobilski nesreči. Sin iz prvega zakona živi na Dunaju. Hči iz drugega zakona pa živi pri očetu v Ameriki. Slike, ki jih je časopisje objavilo, pa kažejo, da je dr. Schuschnigg še ohranil kljub času in spremembom svojo izpizantno držo in ga leta niso prehudo zdelala.

Neuspeli poskus z raketo

Pred nekaj tedni so na ameriškem preizkuševalnem središču za medcelinske rakete izvedli prvi poskus z orožjem, ki bi bilo zmognovo ponesti v poletu atomsko ali vodikovo bombo iz Amerike kamokorkoli na svetu tako hitro, da proti temu orožju ne bi bila možna nobena obramba. Prvi poskus z raketo „Atlas“ pa se je ponesrečil, čeprav ameriški strokovnjaki pravijo, da so tudi s tem poskusom pridobili koristne podatke. Nova raketa, ko so jo novinarji in fotografi prvič videli, se je kot orjaška, topa cigara blaskovito dvignila v zrak, zapuščajoč za seboj plamen oranžaste barve. Ko pa je prišla v višino 1600 metrov, se je nenadoma nagnila in eksplodirala.

Ameriške vojaške oblasti niso izdale nobene sporočila, ali je bila eksplozija namenjena ali ne. Vsekakor pa drži, da so si strokovnjaki zamislili potek poskusa drugače. Sploh se je izkazalo, da so rakete, pozni otroci nemških V-orozij, jako samovoljne. Samo v Ameriki je v zadnjih mesecih šest raket pri poskusih šlo „svojo“ pot. Toda pri raketah za „kratke“ in „srednje“ proge so kmalu našli napake in jih nato tako izpopolnili, da veljajo danes ta orožja za dokaj zanesljiva. Pri raketah na dolge pro-

SLOVENC

doma in po svetu

Hvaležnost Plečnikovih učencev v Pragi

Ljubljanska revija „Naši razgledi“ objavlja pismo, ki ga je univ. prof. Karl Stipl iz Prage naslovil na rektorja ljubljanske univerze. Z njim poklanja v imenu gojencev Visoke umetnostnoobrtne šole v Pragi ljubljanski univerzi v dar knjigo „Česká malba gotická“, ki je bila prvotno namenjena pokojnemu velikemu slovenskemu arhitektu Jožetu Plečniku za 85. obletnico rojstva. Obhajali bi jo letos, da ni velikega mojstra malo prej zatekla smrt. Arhitekt Plečnik je bil dolga leta profesor na Visoki umetnostnoobrtni šoli v Pragi. In je v prestolnici Čehoslovaške zapustil svoje številne ustvaritve. Med drugim je prenovil starodavni kraljevski grad Hradcane.

V knjigi se nahaja umetniško izdelano posvetilo s podpisi nekdanjih Plečnikovih učencev, med katerimi so nekateri sedaj najvidnejši arhitekti bratskega češkega naroda. Tako pravijo nekdanji njegovi učenci:

„Neskončno smo hvaležni Previdnosti, da je bila Vam, pa tudi nam usojena ta Vaša življenjska doba . . . Zavedali smo se in se s tekom časa vse bolj in bolj zavedamo, da je Vaš srečni prihod med nas pomenil za naš narod — zlasti še, ker ste stali med nami na začetku naše znova pridobljene narodne samostojnosti — veliko pomoč v razvoju naše kulture. Če bi nas bili Vi vzgajali k ponosnosti, bi rekli, da smo ponosni na to, da smo Vaši učenci, a ker sta nas Vaša modra vzgoja in Vaš zgled vodila k ponižni skromnosti, smo za ta večni dar usode samo hvaležni.“

Rektor univerze v Ljubljani prof. dr. Lavrič je to prvotno mojstru Plečniku namenjeno darilo, v skladu z željo praških darovalcev, izročil v varstvo „Narodni in univerzitetni knjižnici“ v Ljubljani. Tako je ta lepi spomenik hvaležnosti in priznanja bratskega naroda shranjen pod streho hrama, ki je ena izmed največjih umetnin arhitekta Plečnika.

250-letnica stolnice v Ljubljani

V mesecu maju so v Ljubljani z velikimi slovesnostmi praznovali 250. obletnico dneva, ko je bila posvečena tedaj od temeljev do strehe novozgrajena stolnica ali „Šenklač“, kot jo imenujejo Ljubljančani. Že teden dni prej, in sicer od 5. do 12. maja, so se vrstili v njej govori, duhovne obnove in drugi obredi kot priprava na veliki slovesni dan. „Cerkev je bila vedno nabito polna, posebno pri večernih duhovnih govorih,“ poroča „Družina“, edini v Sloveniji izhajajoči verski list.

Glavna slovesnost je bila v nedeljo. Po slovesni pontifikalni maši je apostolski administrator škof Anton Vovk podelil poseben papeški blagoslov s popolnim odpustom, ki ga je sv. oče za to priložnost posebej podelil vsem tistim, ki so v tednu priprave ali na dan proslave obiskali stolnico in molili v njegov namen. V lepi pridigi je prevz. g. škof Vovk orisal zgodovino te lepe cerkve, ki hrani v sebi mn. ga znamenitih umetnin. Tako jo krasijo freske (na svečo steno slikane podobe) znamenitega italijanskega mojstra Julija Quaglia, a dva oltarja je izklesal znameniti benečanski kipar Francesco Robba. Oltarno sliko sv. Nikolaja pa je naslikal domači mojster Matevž Langus, ki je za isto cerkev naslikal še nekaj podob za druge oltarje. Glavne zasluge pri gradnji in okrasitvi cerkve si je pridobil odločni stolni dekan Janez Dolničar, ki je bil spreten gospodar, obenem pa, mož z visoko razvitim umetniškim okusom. Tudi v naslednjih dobah so ljubljanski škofje krasili svojo stolnico, pri čemer so sodelovali najodličnejši domači umetniki.

Najnovejša pridobitev je krasni škofovski sedež, za katerega je pripravil načrte pokojni mojster Plečnik, ki je tudi vse stroške za izdelavo pokrtil s „Prešernovo nagrado“, ki jo je malo prej bil prejel od državne komisije kot priznanje za svoje življenjsko delo. Slovesnosti je še povzdignila udeležba visokih cerkvenih dostojanstvenikov kot beograjski nadškof dr. Ujčič, prelat in prošt mariborskega stolnega kapitlja dr. Cukala, goriški apostolski administrator dr. Toroš, stiški opat dr. Avguštin Koštelec ter predstojniki cerkvenih redov v Sloveniji. Na glavno slovesnost je prišlo toliko ljudstva z vseh strani, da je bila cerkev premajhna. „Jubilej je prekrasno pokazal edinost vernikov s svojimi duhovniki in svojimi nadpastirji. Kakor tisoči in tisoči kamnov, pozidanih po enotni zamisli, tvori umetniško pomembno stolnico, tako tisoči in tisoči vernih src, povezani po veri in medsebojni ljubezni, tvori duhovno stavbo — eno Kristusovo telo,“ zaključuje isti list.

— kjer je v teku silovit dvoboj s Sovjetsko zvezo za to, kdo bo imel prej v rokah „končno orožje“, to je orožje, proti kateremu ni obrambe — pa ta prva izkušnja kaže, da smo še daleč od cilja. Neuspeli poskus je stal ameriško vlado 1 milijon dol. (25 milijonov šil) obenem pa je po računih strokovnjakov za leto dni podaljšal eksperimente za izpopolnitev medcelinske rakete.

Prihajajo atomska prometna sredstva

V prihodnjih dneh pričakujejo v podmorniškem oporišču ameriške vojne mornarice v Crotonu (država Connecticut) prihod podmornice „Nautilus“, da obnovi svoje zaloge pogonskih sredstev. Je to prva podmornica na svetu, ki pluje na atomski pogon. Zadnjikrat je bila vkrcala na svoj krov gorivo leta 1954, ko so jo splovili v morje in je nastopila svojo službo. Od takrat je preplula 62 tisoč pomorskih milj, to je 110 tisoč kilometrov, približno trikrat toliko, kot znaša dolžina poti okoli zemlje po ekvatorju. Podmornica je dolga 93 metre, tehta pa okrog 3000 ton. Teža atomskega goriva, ki jo je ta tritisočtonski orjak porabil doslej, pa ne dosega pol kilograma ter je v stisnjem stanju podobno srednje debeli hruški.

Kmalu po poskusnih vožnjah, med katerimi smo eno popisali svojčas tudi v našem listu, je „Nautilus“ začel rušiti rekorde podmornic. Najprej je preplula ta čudovita podmornica okrog 3200 km neprenehoma pod vodo, a čez nekaj časa je to razdaljo povečala na 4900 km, ko je v 60 metrov pod vodo preplula razdaljo med Panamo in San Diegom. Prekosila je tudi vse hitrostne rekorde in je danes najhitrejša podmornica na svetu.

Resničnost je prekosila fantazijo

Te številke najbolj zgovorno prikazujejo prednosti atomske energije za pogon podmornic, pa tudi ladij, ki plovejo na morski površini. Dokazujejo, da ladje, ki namesto doslej običajnih goriv, premoga in petroleja, uporabljajo atomsko „gorivo“, ki ima v sebi približno tri milijone krat več energije, morejo v resnici prepluti pot okrog sveta, ne da bi pri tem jim bilo treba en sam krat obnoviti zaloge pogonskih sredstev. Potovanje, ki ga je v prejšnjem stoletju v svoji domišljiji rodil francoski pisatelj Jules Verne, je postalo resničnost, še več, današnja stvarnost je tako po uspehih kot po svojih tehničnih iznajdbah prekosila tudi najbujnejšo fantazijo. Zato ime „Nautilus“, ki ga nosi prva atomska podmornica, ni slučajno, ampak ponazarja kako se je svet v zadnjih desetletjih spremenil. „Nautilus“ je namreč bilo ime fantazijski ladiji romanopisca Verneja, ki njeno izmišljeno pot okoli sveta živo opisuje v znamenitem romanu.

V resnici pomeni uporaba atomske energije za pogon ladij podobno revolucijo, kot jo je pred 125 leti sprožila uvedba parnih strojev kot pogonskih motorjev za ladje.

„Nautilus“ sta se med tem pridružili dve novi atomski podmornici, ki sta tudi že prestali preskusne vožnje in ameriška vlada je sklenila, da bo odslej uporabljala zgolj atomsko energijo za pogon te vrste vojnih ladij.

Poskusi z „Nautilusom“ so dokazali, da je človek popolnoma podvrzel atomsko energijo in iznašel načine za redno uporabo na podoben način, kot je doslej uporabljala premog, petrolej ali vodopade.

„Nautilusov reaktor“ je ime atomskemu motorju, ki dobavlja pogonsko silo omenjeni podmornici. Ta je postal vzornik za druge atomske motorje. Na podlagi izsledkov, ki so bili ugotovljeni na vožnjah „Nautilus“, so strokovnjaki ameriške vlade v sodelovanju z „Komisijo za atomsko energijo“ ter nadzorno oblastjo na pomorski promet izdelali načrte, po katerih bo industrija začela graditi tudi potniške in tovarne ladje za nove čase. Posebno bo atomska energija primerna za ladje za dolgo plovbo, to je takzv. prekooceanske ladje, in sicer tako potniške kot tovarne. Trenutno gradijo dva

tankerja (ladje za prevažanje petroleja) z nosilnostjo 20.000 t. Imela bosta isti motor kot „Nautilus“. Pogon ladij z atomskimi „gorivi“ nudi mnogo prednosti, med drugimi tudi to, da je ladja praktično neodvisna od pristanišč glede obnavljanja zalog goriva, nadalje omogoča nageljšo plovbo in predvsem prihranek na ladijskem prostoru. Pri sedanjih ladjah odpade približno 10 odstotkov prostora na skladišča za pogonska sredstva, bodisi v obliki velikanskih bunkerjev za premog ali bencinskih tankov. Pri 20.000-tonskem tankerju se zato znatno zmanjša prostor za nalaganje blaga (petroleja), kar pomeni blizu 1 milijon šil. izgube letno. Nadalje odpadejo dolgotrajna čakanja po pristaniščih, da pridejo na vrsto za vkrcavanje premoga ali petroleja. To seveda tudi podaljšuje potovalne čase, kar je posebno velikega pomena pri prekooceanskih veleparnikih s stalnimi voznimi redi. Vse te prednosti atomske energije so napotile ameriško vlado, da odredi tudi gradnjo prve potniške ladje na atomski pogon. Ta ladja bo stala okrog 42 milijona dolarjev. Predvidoma bo zaplavala v morje leta 1960. Podobno kot „Nautilus“ glede podmornic, bo naloga te ladje, da preizkusi praktične možnosti za uporabo atomske energije v pomorskem trgovskem prometu. Ona naj bi bila začetnik velikanske atomske trgovske mornarice.

Pa ne le za ladje, ampak tudi letala bodo kmalu švigala po zraku s pomočjo atomskih motorjev. Angleški znanstvenik Claude

Gibb je v nekem svojem razgovoru z novinarji izjavil, da se bodo letala bodočnosti dvigala z zemeljskih tal s pomočjo raket; ko bodo dosegla gotovo višino, pa se bodo posluževala na nadaljnji poti atomske energije. Ta letala bodo lahko ostala 9 mesecev nepretrgoma v zraku, za toliko časa bodo namreč imela s seboj atomskega goriva. To velja v glavnem za vojaška letala ter za določene vrste civilnih letal.

Atomski „vlačilci“ med Londonom in New Yorkom

Potniška letala bi se naj tudi v bodoče dvigala v zrak s sedaj običajnimi motorji (bodisi na bencinske ali pa na reakcijske motorje). V zraku bi se pa s posebno vrvo potniško letalo navezalo na atomskega „vlačilca“, ki bi ga potem potegnili do cilja, na primer iz Londona v New York. Ko bi obe letali prispeli na cilj, bi se potniško letalo znova odvezalo in ločilo od svojega atomskega vlačilca ter z lastnimi motorji pristalo. Atomsko letalo bo pa vzelo na vrh kako drugo letalo, ki je iz New Yorka namenjeno v London. Tako bi nad velikimi letališči stalno krožila atomska letala in služila kot „brzi vlačilci“ za potniški letalski promet. — Seveda, to so zaenkrat še načrti, ki se bodo pa prej ko slej uresničili, razen ako med tem ljudje atomsko energijo ne porabijo za kake druge, še bolj učinkovite, a za človeštvo manj koristne namene. Da je tudi na tem področju že vse pripravljeno, pa pričča nedavna izjava vrhovnega poveljnika Atlantskega pakta, generala Norstada, da njegovo poveljstvo razpolaga z nad 200 letališči, iz katerih lahko pripravi letala, ki so hitrejša od zvoka, napadejo vse „točke Sovjetske zveze, ki imajo kakšen koli vojaški pomen.“ Serija atomskih eksplozij v Sovjetski zvezi pa izpričuje, da se tudi tam pripravljajo — kot oni pravijo, za mir. Mir je na ustih politikov, v glavah vojaških poveljnikov pa rojijo misli o še učinkovitejših uničevalnih sredstvih, v srcih ljudstev pa narašča strah pred bodočnostjo.

„POTNI LISTI ZA PEKEL“

V Veliki Britaniji bodo v kratkem priredili razstavo, ki bo zanimala ne le poznalce in kvartopirce, marveč tudi drugo občinstvo. V muzeju mesta Leeds jo prireja podjetje Waddington, ki izdeluje igralne karte. Omenjeno podjetje ima namreč najlepšo zbirko starih igralnih kart v Veliki Britaniji, verjetno pa tudi na vsem svetu.

Najstarejše igralne karte so bile v Evropi izdelane okoli leta 1420 v Firencah in so po vsej verjetnosti posnetki igralnih kart, ki jih je prinesel kak trgovec s Kitajskega. V istem in naslednjem stoletju so se karte hitro razširile po vsej evropski celini. Najbolj so jih raznašali v tuje dežele ali pa v svoje domovine tedanji študentje, ki so mnogo potovali. V Angliji so se pojavile šele po tako imenovani restavraciji, ker so jih dotlej pod vplivom puritancev uničevali in preganjali, imenovali pa so jih „potne liste za pekel“.

Na najstarejših italijanskih in španskih kartah za tarok so bili pokal, meč, kovinski denar in palica kartaška znamenja za pik, srce, karo in križ. Tedanji tarok je štel 78 kart. Na najstarejših nemških in nizozem-

skih kartah so bili simboli srce, želez, zvonec in list za razliko od francoskih igralnih kart, ki so jih za eno igro izdelovali v dveh barvah, črni in rdeči, Francozi so od Nemcev prevzeli simbola srce in list, od Italijanov in Špancev pa novič in meč. Simboli angleških kart so nastali iz istega vira. Karte za tarok, ki jih še zdaj izdelujejo v latinških deželah, so bile posebno priljubljene med praznovernimi ljudmi ne le za igro, marveč tudi za prerokovanje.

Igralne karte so dobile podobice šele 100 let po tem, ko so se prvič pojavile v Evropi. Številni poskusi, da bi na njih spremenili že tradicionalne sličice, niso imeli mnogo uspeha. Ko so pred približno sto leti uvedli „kraljice“ oziroma poznejše „dame“, so jih oblekli po modi iz 15. stoletja. V Angliji pa so bile nekaj časa zelo priljubljene karte, ki so spominjale na kak zgodovinski dogodek; eden med njimi je bil n. pr. zlati jubilej kraljice Viktorije. Najstarejše karte so bile na roko slikane, današnji sodobni tiskarski postopki v barvi pa omogočajo izdelavo igralnih kart, ki veljajo za najlepše primerke tiskarske spretnosti in umetnosti.

Odkril je povzročitelja

MALARIJE

Malaria je bila dolga stoletja, da, tisočletja bolezen, ki je tepla človeštvo na vseh celinah. Milijoni ljudi so trpeli in umirali zaradi nje. Malaria je razširjena povsod, kjer so močvirja ali stoječe vode. Bolezen se javlja v vročinskih napadih v določenih časovnih razdobjih, ki po daljši dobi povzročajo oslabitev in izhiranje bolnika. Malaria manjša delovno zmožnost ljudi. Zato je na področjih, kjer razsaja ta bolezen, splošni gospodarski in kulturni razvoj zastal. Revščina, umazanija in zaostalost so njeni stalni spremljevalci. Pred 100 leti pa se je rodil mož, ki je odkril povzročitelja te bolezni in omogočil uspešno borbo proti tej šibici človeštva.

Ronald Ross se je rodil leta 1857 v Indiji kot najstarejši sin nekega angleškega majorja. Takrat je bila Indija še največji biser v kroni britanskega kralja.

Toda neizmerna bogastva te dežele niso šla v prid indijskemu ljudstvu. Po srednji šoli se je posvetil medicinskemu študiju. Toda ni bil samo zdravnik, ampak se je zanimal tudi za književnost, matematiko in glasbo. Kot 23-letni mladenič je sprejel službo ladijskega zdravnika, da si nekoliko ogleda svet. S seboj na ladjo je ukracal poleg medicinskih instrumentov tudi težke zabojne knjige, ki so mu na dolgih pomorskih potovanjih krajšale čas.

Kmalu nato pa se je odločil, da stopi v indijski zdravstveno službo. Kamor koli je prispel v širni deželi, je povsod srečaval revščino, boleznin in obup prebivalstva. Brezmočnost mladega, dobrosrčnega zdravnika pred boleznimi, ki jih ni mogel ozdraviti, ker zanje takrat znanost še ni imela učinkovitih zdravil, je prišla do izraza v njegovih številnih pesmih. V eni izmed njih, ki nosi naslov „Indijska vročica“, prosi Boga, da mu razkrije „névidnega, drobnega povzročitelja, ki mori milijone“.

Več let zaporedoma je študiral vse virov, ki jih je pač mogel dobiti o „indijski vročici“ — malariji. Bili so jako pičli. Končno se je odločil na praktičnih poskusih ugotoviti resničnost dotlej nedokazane domneve, da so muhe povzročitelj malarije. Bila je to ena izmed številnih domnev o vzrokih te bolezni. Ronald Ross ni slutil, kakega ogromnega dela se je bil lotil. Do takrat nihče ni vedel, da se muhe, ki so zunaj sicer podobne drugi, delijo na stotine različnih vrst in rodov in ni vsaka muha prinašalec malarije. Dolga leta je z drobno iglico seciral muho za mušico, jih natančno pregledoval pod drobnogledom (mikroskopom). Toda edini uspeh je bil, da je pri tem še sam zbolel na malariji. A ni odnehal.

Leta 1879 je služboval v indijskem mestu Sekunderabad. Sam piše, da je dobil v roke neko novo vrsto muh, „približno duccat debelih rvjastih korenjakov z zaostrenim zadkom ter pegastimi krili“. Spustil je te „korenjake“, v sobo, kjer je ležal nek malarični bolnik. Ko so se muhe dodobra napile bolnikove krvi, jih je Ross polovil in razrezal. Eno za drugo je pregledoval pod mikroskopom, toda brez slehernega uspeha. Bil je silovito vroč dan in opoldne,

(Konec na 5. strani)

FRAN ERJAVEC, Pariz:

144

KOROŠKI SLOVENC

II. DEL

Čisto svojevrstno je bilo pa vprašanje desetine. Njen izvor in razvoj sem očrtal že ob koncu srednjega veka. Leta 1577. je izdal nadvojvoda Karel zanjo poseben red, ki je tvoril tudi prvi poseg državne oblasti v ureditev kmečkih razmer. Ta je določal v glavnem le način njenega pobiranja, kazni za prestopke v zvezi z njo, pridelke, ki so bili podvrženi desetini, in časne oprostitve od desetine. Tudi te določbe so ostale potem v glavnem v veljavi prav do l. 1848., toda medtem spremenjeni način kmetovanja (n. pr. uvajanje novih sadežev) je vendarle zahteval tudi nekatere nebitne spremembe in dopolnitve, a glede sporov, ki so se pojavljali v zvezi z njo, so bile prilagodene iste določbe, kakršne so veljale glede drugih podložniških dajatev. Velike olajšave so bile za Marije Terezije in njenega sina dovoljene zlasti pri dotlej neobdelanih zemljiščih, ako so jih kmetje spremenili v plodna tla. Ohranjene so ostale tudi vse pravice (servituti), ki jih je imel kmet že iz davnine proti zemljiškemu gospodu, kakor n. pr. dobavljanje stelje in drv iz graščinskih gozdov pravica do semenskega žita ob posebno slabih letinah i. dr.

Vse navedene in še druge neštete uredbe in ukrepi za zaščito in dvig kmečkega stanu so imeli seveda najgloblji vpliv na ves položaj in razvoj Slovencev, kajti ne le s

kulturnim dvigom smo se mogli razviti v narod v novodobnem smislu, temveč sta morala ta dvig spremljati tudi primerno socialno osvobodjevanje ter gospodarska okrepitev. Ker je podložnika tedaj najbolj trla tlaka, je cesar z vsemi sredstvi pospeševal zlasti odkup te, toda uspeh ni bil posebno velik, ker so zahtevali zemljiški gospodje navadno previsoko odkupnino, ki je podložnik deloma ni mogel, deloma pa tudi ni hotel plačati, vendar je znašala ob koncu Jožefove vladavine vsa tlaka na Koroškem samo še 159.000 dni v letu. Podobno je bilo tudi s prevajanjem zakupnih kmetij v kupne. Da bi ustvaril čim trdnější in samostojnejši kmetijski stan, je jako pospeševal tudi delitve velikih posestev, prodaje mestnih zemljišč, odprodajanje posameznih kosov velikih posestev in svobodno prodajanje zemlje, kar vse je povzročilo izredno živahen promet z zemljišči, toda z drugimi ukrepi je preprečeval tudi škodljivo drobljenje manjših kmetij. Glede na to sta tudi patenta o nasledstvu na kmečkih posestvih z dne 3. IV. in 25. VI. 1789. določala, da podeduje posestvo le en dedič, a ta potem ostale dediče izplača po zmeri cenitvi (ta dva patenta sta bila pozneje v drugih deželah preklicana, a na Koroškem sta ostala še dalje v veljavi). Tako so dobivale naše vasi ravno v tem času čisto novo lice, kajti na eni strani se je močno izmenjalo njih prebivalstvo, na drugi strani se je pa začela razvijati tudi plast trdnih in samostojnih srednjih posestnikov s priličnim blagostanjem in s stanovskim ponosom, poleg tega so pa prihajali do majhnih posestev tudi obrtniki, rudarji i. dr.

V tesni zvezi s temi reformami so šle tudi davčne. Tega vprašanja se je bila lotila že Marija Terezija, toda šele Jožef II. si je bil postavil za končni cilj preurediti ves zemljiški davek tako, da bi odpravil sploh vse obstoječe davčne neenakomernosti in ga določil zgolj po donosu zemlje brez ozira na njenega lastnika. V to svrhu je bilo treba premeriti yso zemljo, preceniti donos in sestaviti čisto nov kataster (za Koroško je bila odrejena njegova sestava v aprilu l. 1785.). Toda ker so hoteli izvršiti to ogromno delo prenašlo, so uporabljali zanj pogosto čisto nesposobne ljudi (celó ženske). Iz tega so nastale pri merjenju velike pomote, zaradi česar je plačevala potem Koroška dolgo let po 150.000 gld zemljiškega davka preveč (pri merjenju so se namreč usteli za celih 30 štirijaskih milj, t. j. za 1/6 vse površine). Ob tej priliki so nastale tudi nove „davčne občine“, ki so se ohranile do naših dni.

Šele ko je bilo to veliko delo l. 1788 opravljeno, je mogel cesar končno dne 10. II. 1789. izdati še svoj znameniti davčnim urbarialni patent. Z njim je hotel uvesti popolno davčno enakost vsega prebivalstva brez ozira na njegov stan, tako da bi morali plačevati odslej vsi po 12 gld 13½ krajc. državnega zemljiškega davka od vsakih 100 gld kosmatih dohodkov zemljišča, a podložni kmetje razen tega še po 17 gld 46⅔ krajc. zemljiškim gospodom za vse svoje, iz podložništva izvira-joče obveznosti, všteti desetino, tlako in takse, tako da bi ostalo podložnikom odslej 70% kosmatega donosa njih kmetij.

(Dalje prihodnjič)

Čestitamo!

Sporočamo širši javnosti, da je pred kratkim diplomiral na veterinarski visoki šoli na Dunaju za živinozdravnika g. MARKO DUMPELNIK iz Stebna v Podjuni.

Mladi diplomirani živinozdravnik izhaja iz ugledne in zavedne Dumpelnikove družine v Stebnu in je bil dalj časa tajnik, nato predsednik Kluba slovenskih koroških akademikov na Dunaju. — Novemu živinozdravniku, našem rojaku, prav iskreno čestitamo in mu želimo v bodočem poklicu mnogo uspehov in obilo sreče!

Pri nas na Koroškem

RADIŠE

Na binkoštni ponedeljek sta se poročila v naši farni cerkvi ženin Rudi Wrulich, pd. Pongrac, z nevesto Selanovo hčerko Micijo Wrulich.

Vesela svatba se je vršila pri Miklavcu v Tucha. Na mnoga srečna leta!

Pri zadnjem poročilu v štev. 22 z dne 30. majnika t. l. o poroki Andreja Lampichler, pd. Kajznikovega, se je vrnila ne ljuba pomota, in sicer se ni poročil s cerkovnikovo hčerko, ampak z Rokovnikovo hčerko Lenijo Woschitz v Zgornjih Rutah.

To moramo povedati našim bralcem, ker so nekateri šepetali ali pa mislili, da je imel naš cerkovnik Lojzan „ilegalno“ hčerko. Te vrstice naj bi doprinesle tudi k temu, da mu rešimo čast in da povemo, da je še vedno fant od fare, četudi bi rabil hčerko ali pa ženko, ki bi mu pomagala nositi križ mežnarske službe, ker je še vedno sam.

SELE

Veselega človeka je še Bog vesel, pravi pregovor. To velja tudi za nas, saj smo vedno rajši veseli, kakor žalostni. Tudi zakonski mož si želi vesele žene, da se ob njeni strani razvedri in življenje osladi.

Hanzej Užnik, puškar v Zgornjih Bajtišah, je tudi začel misliti na zakon. Kje pa dobiti dobro življenjsko družico?

Tam v Selah pri Skutovcu gospodinji svojemur očetu hčerka Lenči, obenem pa pridno pomaga gospodarju na kmetiji in v gostilni. Vedno je dobrovoljna, vedra, šaljiva, pa pridna pri delu. Glavico ima dobro, saj je dovršila pred nekaj leti gospodinjstvo solo v Št. Jakobu; brhka je tudi in poštena.

Tako je prišlo, da je Hanzej večkrat prišel v Skutovo gostilno, ne toliko, da bi pil, marveč da bi opazoval in pomalem prodiral v Lenčijevo srce.

Na binkoštni ponedeljek sta pa že sedela drug ob drugem kot ženin in nevesta v družbi mnogobrojnih svatov.

Zdaj je Lenči že na novem domu. Vesel je ni samo mož, marveč tudi njegova mati in dobri hišni gospodar, naš vpokojeni pismonoša Jozej Mlečnik, ki se bo ob dobrovoljni mladi gospodinji gotovo še bolj pomladil. Bog daj srečo vsem!

KOTMARA VES

Na god presv. Trojice je bila pri nas škofova vizitacija z birmo. Iz fare in izven fare se je nabralo 63 birmancev, ki so bili potrjeni v vojake Kristusove. Na predan je bila birma na Humberku, kjer je bila ga. Maresch botra 26 birmancev. Slovensnost je bila na svoj način zelo prisrčna. Nato so se škof na lastna ušesa prepričali o znanju in neznanju šolarjev pri nas, se pomenili z župnikovim parlamentom o vseh važnih

farnih zadevah, nato pohiteli na sončno podružnico Šmarjeto, kjer so pripravili Šmarječani, Sevčani in Črezdolani škofu zelo prisrčen sprejem, ki ga ne bodo tako kmalu pozabili. Do večera se je tudi farna cerkev in vas odela v praznično obleko. En slavolok je nosil latinski napis: „Blagoslovljen, ki prihaja v imenu Gospodovem“, ostali trije slavoloki pa so kazali delovanje Sv. Duha v dušah in cerkvi (v slikah).

Pri sprejemu 2. dan so se postavili pevci z ubranim petjem, otroci pa z lepimi deklamacijami. Naša požarna bramba je pozdravila škofa celo v prazniških čeladah. Bil je to vsekakor dan, ki ga je naredil Gospod, brez običajnih „homatij“ in motenj.

ŠT. JAKOB V ROŽU

Naj mirno počiva v domači zemlji

Pokopali smo mater enajstih otrok. Redke so postale med nami žene-matere, ki ne živijo sebi in uživanju, ampak poslanstvu božjega v zakonu. Umrli je Štantačeva mati Neža Kunčič iz Dravelj.

Rojena 31. 12. 1875 v Zgornjih Gorjah pri Bledu se je junija leta 1901 na Bledu poročila z Antonom Kunčič. S svojim še živim možem je prišla leta 1909 v Št. Jakob, kjer sta kupila že omenjeno Štantačevo posestvo. Vzljubila sta ga in hudo jima je bilo, ko sta ga morala ob izseljevanju naših družin zapustiti in se podati na negotovo pot v tujino. Iz Celovca sta prišla v tabornišče v Rehnitz pri Stettinu, nato v Rastatt in končno v Gerlasheim, odkoder so se po zlomu nacizma vrnil domov. Na domačijo so mogotci tistih dni hoteli potisniti Žučičevo družino, kateri je pogorel skedenj in ji niso hoteli posredovati gradbenega materiala, češ da ni „kriegswichtig“. Iz kanalske doline došle družine so naseljevali po domovih naših družin. K Štantaču je prišla družina Martinz, ki še danes živi na svojem lastnem domu med nami. — Pokojna je našla sedaj na domačem pokopališču svoj zadnji dom.

Zrtev prometne nesreče

Binkoštni prazniki so minuli. Lepi so bili, za mnoge pa polni solza in globoke žalosti. Eno žrtev prometne nesreče na Ledincih je sprejelo naše pokopališče: Pokovega Nandeja iz Velike vesi so prepeljali iz Spodnjih Borovelj iz pečniške fare v Št. Jakob in mu je žena-vdova po 10-letnem skupnem življenju izpolnila zadnjo njegovo željo, da je 43-leten legel v očetov grob. Naj mu bo domača zemlja lahka! Zalujočim naše sožalje!

... naj vaju vodi ljubi Bog

V dolgo vrsto številnih ženinov in nevest z veselimi svati sta se na binkoštni ponedeljek uvrstila Strdenov Tonči in Frjančeva Marica. Oba prihajata iz vrst katoliške far-

kakor danes! Tudi že takrat so se znali lastniki gradov in razni meščanski bogataši skriti, ko bi bili morali odrajtati predpisane davke, ki so jih večkrat nalagali celo — beračem!

V sili so se morali že tedaj zadolžiti tudi vladarji, mnogokrat pri lastnih bogatih plemenitajih, ki so bili plemenitaji že po pokolenju, ali pa so jih vladarji pozneje sprejeli med plemenitaje v zahvalo za razne zasluge. V poročstvo za take dolgove pa so potem razni visoki gospodje, ki so prej iz svojih gradov kontrolirali promet in po svoje nalagali carine na blago, ki so ga vozili po cestah izpod njihovih gradov, dobivali sedaj pravico, da so sami smeli kovati denar, ker jim je pač tihotapljenje blaga čez razna gorska pota, ali po takratnem „Kontrband“ precej carine odjedel.

In tako najdemo, ako se oziramo samo na Koroško, vse polno takih novih kovnic denarja v posesti in pod nadzorstvom bogatih mest in plemenitajev tudi na Koroškem! Najprej sta dobila neki Pongraz in Kirchhuber pravico kovanja denarja v Št. Vidu. Začetkom 16. veka pa sta se s svojim denarjem tako slabo obnesla, da so n. pr. denar „dveh krajcarjev“ morali že par let pozneje prepovedati. Prišle pa so v raznih kovnicah, o katerih bomo drugič brali, še hujše zadrege.

Naše prireditve

GORICE

Farna mladina iz Št. Lipša gostuje z lepo versko igro „Kalvarija in vstajenje duhovniške matere“ v nedeljo, dne 23. junija v Goričah v gostilni Plantev. Kulturna prireditev se prične ob 3. uri popoldne.

Iskreno vabljeni vsi od blizu in daleč! Ta igra nam bo nudila priliko, da bomo v zadovoljstvu skupno preživeli ta popoldan in se tako navžili duhovne hrane!

ne mladine. Ženin — priznan prosvetar, je pogosto nastopal v dobro podanih vlogah na odru; nevesta — je istotako požrtvovalna igralka in vesela pevka v cerkvenem zboru.

G. župnik so se jima v poročnem nagovoru zahvalili za ves njun trud in zvesto sodelovanje in jima želeli, da bi tudi njuno nadaljnje življenje teklo v znamenju kat. mladine „Križ in krona“. Pred tremi leti sta nastopila v igri „Faust“ kot oče in hčerka, zdaj sta se znašla kot mož in žena pred poročnim oltarjem, kamor so ju spremili fantje in dekleta s prapori, pevci s petjem, fantje-godci z godbo.

Ganljiv je bil trenutek sv. obhajila med poročno sv. mašo: z ženinom in nevesto so se zvrstili h sv. obhajilni mizi svatje-sorodniki in mladina. Po odhodu se je pred cerkvi v imenu poslovil od njih Uzmanov Hanzej v imenu fantov od deklet farne mladine, se jima zahvalil za lepo sodelovanje in jima želel obilo blagoslova križa in Križanega ter končno krono zmage v večnosti.

Svatje so se zbrali na nevestinem domu in brez posvetnega hrupa in nevarnega počevanja obhajali poročni dan Tončija in Marice. Vsi njima kličemo: V zdravju, sreči — brez nadlog — naj vaju vodi ljubi Bog!

OTVORITEV ZDRAVNIŠKE PRAKSE

Dr. med. univ. ALBIN TUSCHEK, prakt. zdravnik je otvoril dne 19. junija t. l. v Skofičah svojo zdravniško prakso.

CELOVEC

MESTNI SEJMSKI URAD

v Celovcu sporoča, da je bilo lansko leto postavljenih v Celovcu ob prilikah raznih sejmov 18.275 stojnic. Te sejemske stojnice je zalagalo skupno 10.925 trgovcev s svojim blagom in 5195 kmečkih prevoznih sredstev je dovažalo kmetijske izdelke v mesto in tako zalagalo Celovčane z raznimi podeželskimi hranilnimi produkti.

Nadalje je mestni sejmski urad v preteklem letu izvedel 3220 obratnih kontrol na živila, pijačo, kozmetične predmete itd. ter je pri tej kontroli dognal, da je samo 2% vse robe, ki pride na sejem, res slabe. To je lepo spričevalo za vse tiste, ki dovažajo svoje izdelke na celovski sejem.

NAJNOVEJŠE Z VRBSKEGA JEZERA

Mestno kopališče ob Vrbskem jezeru (Strandbad am Wörthersee) so za letošnjo sezono že odprli in je dostopno za vse kopalce. Prenovljena dela kopališča, ki so jih izvršili pred otvoritvijo, so stala čez 100 tisoč šilingov. Samo leseni mostovi so stali že 50.000 šilingov. Prenovljene so tudi kopalne kabine in vse, kar je bilo poprave potrebno.

ALI ZE VESTE?

Prometni oddelek Stadtwerke v Celovcu opozarja meščane in prebivalstvo okoli Vrbskega jezera na ugodnost takozvanega „Einheimischausweis“, katerega dobijo vsi, ki na podlagi policijske prijave lahko dokažejo, da stanujejo bodisi v Celovcu ali pa ob robu Vrbskega jezera.

S to izkaznico plačajo samo polovično ceno na ladjah, ki obratujejo med poletno sezono na Vrbskem jezeru. Za izstavitve tozadevne izkaznice je treba plačati 2 šilinga. Otroci pod 6 let imajo vožnjo z ladjo zastonj, oni pa od 6. do 14. pa se lahko vpišejo na očetovo ali materino izkaznico; pravico pa imajo tudi do svoje izkaznice.

ROZAN:

Svet se spreminja in mi z njim

V.

Bil bi pravi čudež, ako bi se bilo uvajanje denarja v raznih oblikah, v raznih krajih in državah posrečilo brez velikih težkoč! Denar je pristna človeška izumitev, in ne pozna čudežev. — Saj vemo, kaka razlika vlada v denarnem oziru še danes v raznih državah. in kako je bilo že večkrat mogoče, da je človek, ki si je prigaral in prihranil, celo na škodo svojega zdravja, primerno vsoto, da mu na stara leta, ne bi bilo več treba garati in gladovati, med vojnami in po vojnah postal — berač! V prejšnjem članku smo zvedeli že za razne podobe kovancev po raznih krajih in državah, brali smo pa tudi, da so pri kovanju mešali polnovredno rudo z manj vredno, kakor so pač zmogli in znali! — Čim več pa je človeštvo potrebovalo surovin iz inozemstva odnošno iz prekomorskih krajev, da si je moglo potem te surovine predelovati doma, čim več so morali večkrat uvažati tudi še nekaj dodatnih hranil, ko je naraslo število človeštva, tem bolj je zginil dober, polno vreden denar, v katerem je bilo vsaj nekaj srebra ali pa zaželenega zlata, v prekomorske, tuje kraje. Ker pa je bilo vedno več potreb, se je moralo skrbeti za to, da so ljudje mogli kupiti to, kar so v vedno večji

meri potrebovali! Večala se je torej potrebnost, s tem pa tudi potreba po denarju doma, ki so ga potem, za domačo potrebo, vedno bolj mešali z manj vredno rudo, s svincom, železom, bakrom itd. — ko je po raznih rudnikih kopnelo zlato in srebro! Saj vemo, da so v srednjem veku nekaj časa na primer na Koroškem kopali zlato še pod „Velikim Klekem“ (pod Grossglocknerjem) na skrajnem severnem kotu Koroške in, da so zlato prali celo v Dravi; tudi srebro so našli tu in tam v vezi z drugo rudo; — prišel pa je čas, ko se pri nas iskanje in kopanje ni več izplačalo! Plemenito rudo so morali potem tudi dobivati iz oddaljenih krajev in tako se je mešanica kovancev pri domačem obtoku vedno bolj slabšala, vrednost denarja pa je padala! Vmes pa so odločevale še razne druge okolnosti. Tudi deželni in državni vladarji so potrebovali denar za svoje potrebe, za potrebe vojaštva, uradništva in tako dalje, dobivali pa so pri pobiranju davkov tudi vedno slabši denar, ki se ga je ljudstvo vedno bolj otrsalo. Dobivali pa so ga vrhtega večkrat precej premalo, ker že od pamtveka ljudstvo ni plačevalo rado davke! Ostalo ga je pa tudi pri pobiranju precej na poti, ker pač takrat še niso znali pobiranje tako natančno urediti

Davčne olajšave za investicije v kmetijstvu

Po ocenitvenem zakonu o davčnih oprostitvah (Bewertungsfreiheitsgesetz 1957), bodo v letu 1957, 1958 in 1959 davčne oblasti dovoljevale olajšave pri dohodninskem davku (Einkommensteuer), kadar so bile izvršene odgovarjajoče investicije v prid kmečkih gospodarstev. Pod pojmom investicije je razumeti nabavo, pa tudi izdelavo gospodarskih dobrin. (N. pr. nabava kmetijskih strojev in naprav ali pa zgradba gospodarskih poslopj kot skednjevi, hlevovi itd.).

Po teh določbah je moč nabavne stroške teh iztrošljivih gospodarskih dobrin predčasno odpisati, ako so bile nabavljene v tekočem gospodarskem letu oz. v tem letu izdelane. Poleg rednega odpisa radi izrabe v smislu člena 7 zakona o dohodninskem davku (Einkommensteuergesetz 1953) BGBl. Nr. 1 1954 je moč izvršiti še omenjeni predčasni odpis pri ugotavljanju dobička iz poljedelstva in gozdarstva ali iz obrtne dejavnosti ali samostojnega dela v gospodarskih letih 1957 (1956/57) 1958 (1957/58) in 1959 (1958/59) obratov, pri katerih se ugotavlja dobiček po določbah člena 4 odstavek 1 (popolno knjigovodstvo), ali odst. 3 (račun dohodkov in izdatkov) ali po členu 5 zakona o dohodninskem davku [Einkommensteuergesetz 1953] (dobiček pri pravih trgovcih).

Odpisa ni moč izvršiti, kadar:

a) gre za stavbe; ki ne služijo neposredno potrebam kmetijskega obrata;

b) gre za vhode v trgovine (portale), osebne avtomobile, motorna kolesa, nadalje opravilo za pisarnice, sprejemnice in čakalnice.

Predčasni odpis znaša

1) za nepremične gospodarske dobrine 25% nabavne vrednosti, za premične gospodarske dobrine pa 60% nabavne vrednosti ali stroškov, ki so bili zvezani z njih izdelavo, kadar te dobrine služijo kmetijskim obratom, ki (na Koroškem) ležijo južno od Zilje do njenega izliva v Dravo, nadalje južno od Drave do državne meje, ter končno v sodnih okrajih Velikovec in St. Pavel v Labotski dolini.

2) v ostalih predelih zveznih dežel pa znaša predčasni odpis za nepremične gospodarske dobrine 20%, a za premične gospodarske dobrine 40%.

Redne odpise zaradi običajne izrabe gospodarskih dobrin, pri katerih je bil izvršen gornji predčasni odpis, pa je treba nadaljevati v smislu veljavnih predpisov v naslednjih letih tako, da se odpiše v vsakem gospodarskem letu odgovarjajoči normalni

Odkril je povzročitelja malarije

(Nadaljevanje s 3. strani)

po večurnem delu, je bil Ross do smrti truden, kajti sonce je neusmiljeno pripekalo. Ostala mu je ena sama muha. Ross, ki je še komaj stal na nogah, je zbral svoje poslednje sile in začel raziskovati še to zadnjo muho. Pa tudi v njej ni našel nič posebnega. Že je hotel pustiti vse skupaj in iti k počitku, ko je opazil, da muhinega želočka še ni preiskal. Pa čemu neki, če doslej ni ničesar našel, tudi v tem želočcu ne bo drugega kot kri malaričnega pacienta, ki se je je bila muha prej nalokala. Toda, kot je Ross pozneje sam rekel, je „angel usode na srečo položil svojo roko“ na njegovo trudo glavo. Ross se je znova lotil dela. V malem muhinem želočcu je našel „drobnega povzročitelja, ki mori milijone“. V želočcu je našel parazita, ali zajedalca, drobno bitje, ki povzroča malarijo. Prenešajo ga pa med neštevilnimi vrstami muh samo nekatere sorazmerno redke pasme. Z mušjim pičkom preide parazit ali zajedalec v človeka, v katerem povzroči bolezen. Ko obolelega človeka piči druga muha te vrste, pa se pri tem sama okuži in prenese s svojimi novimi piki bolezen na druge ljudi. Tako je ustvarjen smrtni obroč, ki zajema milijone ljudi. Rossovo odkritje je omogočilo borbo proti malariji. Za bolnike uporabljajo kinin in druga zdravila, a glavna borba velja muham, ki bolezen prenašajo. Pri Združenih narodih obstoji poseben urad za pobiranje malarije. DDT in druga kemična sredstva uničujejo nevarne muhe, pa tudi izsuševalna dela, ki izpreminjajo močvirja v rodovitna polja, jemljejo življenjske pogoje smrtonosnim muham. Iz Evrope so jo skoraj pregnali, pač pa še gospodari po širnih predelih Azije in Afrike, toda tudi tam so njeni dnevi šteti. Mož, ki je v tej borbi izvojeval prvo, odločilno zmago, je bil Ronald Ross.

znesek od nabavnih stroškov. To pa le tako dolgo, dokler je, upoštevajoč tudi predčasni odpis, še kaj ostankov vrednosti prvotnih nabavnih stroškov.

Predčasni odpis nabavnih ali izdelovalnih stroškov omenjenih investicij je moč doseči le, ako prizadeti kmetijski obrati predložijo pristojnemu finančnemu uradu obnemem izjavo o dobičku v poštevi prihajajočega gospodarskega leta tudi seznam nabavljenih ali izdelanih gospodarskih dobrin in sicer posamično ter z natančnim opisom omenjenih dobrin, z navedbo dneva nabave ali dovršitve, imena in naslova dobavitelja, nadalje zneska rednega odpisa radi izrabe, in zneska, ki bi naj bil predčasno odpisan, ter slednjič zneska ostanka vrednosti predmetne dobrine.

Obrazce (formularje) za predpisane sezname dobite pri oddelku V. v Kmetijski zbornici ter pri okrajnih kmetijskih zbornicah.

Dohodek iz prodaje lesa, ki zapade pod davčno obveznost pri kmetih, ki niso dolžni voditi računskih knjig, ne bo več določen po splošnih smernicah (pavšaliran), temveč ga bodo po odpisu obratnih stroškov v smislu § 4 odstavek 3 zakona o dohodninskem davku — odmerjali po dejanskem dobičku, kadar znaša enotna vrednost (Einheitswert) gozda teh kmetov več kot 10% skupne enotne vrednosti posestva in vsaj 5.000 šil. Kmetje, ki spadajo v to skupino, imajo zato pravico do omenjenih olajšav pri dohodninskem davku tudi glede investicijskih dobrin, ki so jih nabavili ali izvršili s pomočjo izkupičkov prodanega lesa.

Za leto 1956 ne veljajo nobene olajšave te vrste.

Neugoden razvoj zunanje trgovine

Te dni je izšlo poročilo Osrednjega statističnega urada na Dunaju za I. četrtletje 1957. Iz poročila je razvidno, da avstrijska zunanjetrgovinska izmenjava še naprej narašča. Izvoz je znašal 6 milijard in 23 milijonov šil. Je to povojni rekord. Ta visoka številka je v toliko bolj zanimiva, ker ponavadi zunanja trgovina v zimskih mesecih nekoliko upade pod letno povprečje. Pa tudi uvoz se je izredno povečal in dosegel tudi rekordno številko 7 milijard 438 milijonov šil. Tako znaša primanjkljaj naše zunanjetrgovinske bilance v prvem četrtletju 1 milijardo 415 milijonov šil. Primanjkljaj je v istem razdobju lanskega leta znašal samo 866 milijonov. Poleg povečanega obsega zunanje trgovine je tudi porast cen pripomogel k zvišanju našega zunanjetrgovinskega primanjkljaja. Indeks uvoznih cen se je v prvem četrtletju letošnjega leta zvišal v primeri z istim razdobjem lanskega leta od 953 na 1013. Na drugi strani pa se je indeks izvoznih cen le malenkostno zvišal, in sicer od 744 na 756. To se pravi, da smo kupovali po visokih cenah inozemsko blago, a po nizkih cenah izvažali naše proizvode. To je nezdravo stanje, ki povzroča gospodarstvenikom resne skrbi.

Povečanje izvoza se nanaša na obširno vrsto blagovnih skupin. Najbolj je narasel uvoz kmetijskih pridelkov in goriv. Pri kmetijskih pridelkih se maščuje dosežanja politika, ki je zanemarjala razvoj kmetijstva in pritiskala na cene kmetijskih pridelkov. Te so v nekaterih skupinah tako nizke, da kmetu ne povračajo več niti obdelovalnih stroškov. Skoraj podvojil se je uvoz koruze in sicer od 135 milijonov na 268 milijonov.

Pri krmilih je uvoz poskočil od 63 milijonov na 205 milijonov. Znatno več smo uvozili tudi premoga, in sicer za 927 (624) milijonov. Povečale so se količine uvoženih kemičnih snovi in izdelkov, železa, jekla, kovinskih izdelkov, industrijskih strojev, elektrotehničnih strojev in aparatov, tekstilnih vlaken in niti ter osebnih avtomobilov.

Hladilnike
Pralne stroje
Električne motorje
in vse električne predmete

JOHANN LOMŠEK

ŠT. LIPŠ, Tihoja 2, p. Dobrla ves

Odplačilo je mogoče na obroke. Cenik dobite po želji brezplačno.

Našim gospodinjam

PARADIŽNIK

Paradižnik je otrok sonca. Potrebuje obilo toplote kakor tudi precej gnojenja in zemeljske vlage. Utrjene pikirane paradižnike smo presadile na sončen kraj in jih podprle s kolom. Najlepše uspevajo tisti paradižniki, ki smo jih vzgajale v lončkih in jih s kepo prsti vred presadile na stalno mesto. Če so paradižniki pregosto nasajeni, ne smemo pričakovati dobre žetve.

Paradižnik vzgajamo na več načinov. Za naše kraje najpripravnější je, da pustimo dve mladiki (dva vrha), ki jih privežemo h kolu ali pa k žici, ki je napeta v dveh vrstah od enega konca grede do drugega. Vse mladike, ki pozneje zrastejo, odščitamo. Najbolje je, če jih odstranimo, ko so še čisto majhne. Tudi vse zalistnike, to so poganjki iz pazduhe listov, poščitamo. Napačno pa je, če trgamo liste na paradižniku z namenom, da se pospeši njih zorenje in rodovitnost. S tem dosežemo ravno nasprotno. Rast in zoritev se namreč zmanjšujeta, prisilno dozoreli plodovi pa so drobni in kisli. Listi so namreč neke vrste tovarne, delavnice, ki pripravljajo škrob, sladkor in beljakovine. To so vse snovi, potrebne za razvoj plodov in rast zeli.

Ko jeseni postajajo noči mrzle in paradižnik ne zori več na prostem, porežemo stebela z zelenimi plodovi vred (liste odstranimo) in to obesimo v toplo stanovanje. Tako spravljeno, še zeleni plodovi, zore tja do novega leta.

Če hočemo paradižniku posebno postreči mu damo ne le hlevskega gnoja in komposta, ampak tudi umetnih gnojil. Seveda to

previdno. Med rastjo, to je sedaj, jim smemo gnojiti z razredčeno gnojnico, ki smo ji dodali superfosfat. Dober je tudi nitrofoskal. Že jeseni pripravimo gredo za paradižnike, če podkopljamo Thomasove žindre ali spomladi superfosfata. Na 100 m² zemlje vzamemo okoli 4 kg umetnega gnojila.

Paradižnik potrebuje precej vlage v zemlji. Zato ga moramo ob poletni suši zalivati ob večerih s prestano vodo. Mrzla voda več škoduje, kakor koristi.

Če odpadejo paradižniku cvetovi, je znamenje, da je premalo vlage ali pa da manjka fosforove kisline in kalija.

Paradižnikov je zelo veliko sort. Okroglih in robatih, drobnih in debelih, rdečih in rumenih.

Za naše kraje so priporočljive tele sorte: bonski zgodnji, lukul, danski eksport ali volovsko srce. Ker paradižnik vsebuje zelo veliko vitaminov, ga še in še pripravljamo in dajamo na mizo surovega ali v obliki solate. Pri nas je njegovo uživanje še premalo udomačeno. Skušajmo ga priljubiti otrokom, da ga bodo jedli kot jabolka, saj s tem jedo zdravje.

Počasi pripravljajo novi kmetijski zakon

Že pred precejšnjim časom je kmetijsko ministrstvo ob sodelovanju Kmetijskih zbornic izdelalo osnutek novega poljedelskega zakona. Ta osnutek je predvideval zaščito domače poljedelske proizvodnje pred tujo konkurenco, garancije za primerne cene glavnih kmetijskih pridelkov, finansiranje nakupov kmetijskih proizvodov in njih shrambo v javnih skladiščih, kakor tudi vrsto drugih sličnih ukrepov v prid poljedelstva. Ta osnutek je najprej naletel na nasprotstvo socialistov, ki so se enkrat za sprejembo postavili za zagovornike svobodne konkurence in to celo s tujino. Z uvozom cenjenih živil iz inozemstva bi cene življenjskih potrebščin ostale še naprej nizke, kar je glavni interes delavstva po mestih. Zanimivo pa je, da je ta osnutek naletel na nasprotstvo tudi v veleindustrijskih krogih, ki so prav tako kot agrarci povečini organizirani v OeVP. Tudi oni so bili, seveda popolnoma dosledno v skladu z njihovimi načeli, za svobodno konkurenco. Toda ponatančnejši premotritvi zadeve pa pridete do zaključka, da so veleindustrialci zavzeli to stališče iz golega lastnega interesa, kajti vsako zvišanje cen življenjskih potrebščin bi povzročilo nove zahteve delavstva po zvišanju mezd. Zato o tem osnutku dalj časa ni bilo kaj slišati. Minuli teden pa je zvezni kancler ing. Raab izjavil, da so sedaj razgovori z vsemi prizadetimi v toliko dozoreli, da bo nekoliko spremenjeni osnutek vendarle prišel pred parlament. V krogih OeVP so se vendarle dokopali do spoznanja, da kmetje tvorijo veliko množico volilcev ter da se je treba ozirati tudi nanje in ne le na tiste, ki imajo samo veliko množino denarja.

Ameriške ladje za Avstrijo

Državni zbor je pred kratkim izglasoval zakon o pomorski zastavi Avstrije. S tem je bila podana zakonita podlaga za ustanovitev lastne avstrijske trgovinske mornarice, katere ladje bodo plule po svetovnih morjih pod avstrijsko zastavo. Zaenkrat še ni bila določena „domača“ luka nove mornarice, kjer bi avstrijske ladje bile registrirane. Ker Avstrija nima dostopa do morja, si bo pač morala izbrati kako tujo lučko.

Švicarji imajo svoje ladje registrirane v Genovi, a za Avstrijo prihajajo v poštevi severnojadranska pristanišča, v prvi vrsti Trst. Potegujejo se pa tudi severnomorska pristanišča za to, da postanejo domovinska luka avstrijske mornarice. Odločitev za luko bo seveda tudi pomenila veliko gospodarsko korist za dotično pristanišče, kajti preko njega bo šel večji del avstrijske pomorske trgovine.

Medtem pa se nekatere velike avstrijske firme že pogajajo za nakup ladij. Tako sta družbi „Oesterreichischer Lloyd“ in „Rohner-Gering“ v pogajanjih z ameriški oblastmi za nakup štirih ladij tipa „Liberty“. So to tovarne ladje, ki jih je ameriško vojno ministrstvo dalo med minulo vojno izdelati v ameriških ladjedelnicah za prevoz vojnega materiala. Sedaj ko ni vojske, jih vojaške

oblasti ne potrebuje več in jih prodajajo privatnikom. Trenutno pa so nastopile nekatere težave, ker ameriški pomorski krogi ovirajo prodajo teh odvisnih ladij tujim državam. Pravijo, da bodo potem te ladje, ki jih ameriško vojno ministrstvo sorazmerno poceni prodaja, delale konkurenco ameriškim zasebnim pomorskim družbam. To se pravi, da bi z davki, ki jih te družbe plačujejo (in so z njimi bile te ladje zgrajene), ameriška vlada podpirala inozemsko konkurenco istim družbam. Doslej je nekaterim inozemcem, predvsem grškim pomorskim trgovcem, le uspelo, da so z ameriško vlado zaključili ugodne kupčije.

POVELJNIK KONCENTRACIJSKEGA TABORIŠČA v Stüttoffu pri Gdansk (Danzig) za časa hitlerjevske Nemčije, Werner Hoppe, je bil obsojen na 9 let prisilnega dela zaradi soudeležbe pri usmrtitvi več stotin zapornikov. Z njim je sedel na zatožni klopi tudi sanitetni pomočnik taborišča Otokar Knopp, ki je bil obsojen na 3 in pol leta zapora. Priče so na tej sodni obravnavi izpovedale, da je v taborišču v Stüttoffu bilo sežganih v plinskih pečeh ali drugače ubitih okrog 60 do 80.000 Židov.

Ali smo že kdaj razmišljali o tem?

Če napravimo sedaj v poletnem času izlet na planino ali na morje ali pa se podamo za nekaj dni na dopust v drugo državo, kamor nas pač vleče, potem vidimo, kako lep je božji svet in čutimo, kako je velik. Potrebno je za naš organizem, da si oddahnemo od časa do časa. Ko pa smo prišli nazaj domov, se nam je zdelo dobro. Ah, pousod je lepo, a najlepše je vendarle doma!

Kraj, kjer smo se rodili, je naš rojstni kraj. Ako smo v tem kraju preživeli še najlepši del svojega življenja, svojo mladost, ga ne pozabimo nikdar, nikdar!

Zgodilo se je že dostikrat, da je marsikdo zaradi kake neprijetnosti ostavil in zapustil svoj rojstni kraj in sklenil pri sebi, da ne pride nikdar več nazaj. Bil je morda leta in leta na tujem, toda srčnega miru ni našel. Vedno in vedno ga je drezal spomin na bajne kraje zlate mladosti, solze so mu silile v oko in vedno bolj in bolj mu je velevale srce: nazaj, v mladostni raj — dokler se ni lepega dne nekako nehote povrnil in spoprijaznil zopet z domačim svetom, ki nas s tako čarobnostjo vleče nase.

Da, da, rojstni kraj je sveti kraj in hiša očetova — oltar v tem svetišču! Kdo bi ga ne ljubil! Saj je znano, da se še ptica rada povrne vedno zopet tja, kjer se je izvalila. Svoj dom in svoj rojstni kraj ljubi vsak pravi človek z usvojeno dušo, z vsem svojim srcem. A prav tako naj ljubi še nekaj: svoj materni jezik.

Jezik ali zmožnost govorjenja je eden izmed najvišjih darov, ki jih ima človek od Stvarnika. Z jezikom odkrivamo drug drugemu svoje misli, svoja čustva in želje, jezik veže narod. Po jeziku se širi znanost in omika. Vsi jeziki so od Boga, zato se ne sme nobeden zanikovati. Marsikomu se zdi drugi jezik bolj imeniten, a marsikdo zataji svoj jezik zato, da bi se mu bolje godilo, toda to ni prav in je velika krivica napram svojemu narodu.

Imenitni so jeziki velikih in mogočnih narodov, toda zapomnimo si: imenitnejšega jezika za nas ni, nego je naš materni jezik, to je jezik, v katerem je za nas molila naša mati, ko smo ležali še sami v zibelki, jezik, s katerim nas je sladko prepevaje uspravala in nas tolažila; v katerem je z nami kramljala, ko smo se začeli zavedati, jezik, v katerem smo ponavljali prve njene besede in molitvice. O, ta jezik nam ostani svet! Ljubimo ga zvesto do groba, kakor ljubimo svojo mater; ne sramujmo se ga nikdar in nikjer, saj pravi pregovor, da kdor materinega jezika ne časti, svoje matere vreden ni!

Naš materin jezik je slovenski. Vsi drugi jeziki — in če bi jih znali še tako dobro — so nam tuji in tudi kot tuje jih moramo spoštovati, svojega pa ljubiti.

V neki vasi se je pred leti zgodil slučaj, da je oče iz mržnje do slovenskega jezika prepovedal v družini vsak slovenski pogovor. Ustrahovana žena je navidezno ubogala in si pomagala z nemškimi drobtinicami iz šole.

S svojim otrokom je oče dosledno govoril samo nemško. Kaj se je zgodilo? Otrok si je prisvojil govorico, ki je bila čudna mešanica slovenskih in nemških besed. Z njo je vzbujal v družbi sebi enakih prijateljev pomeh, pri starejših pa odkrito pomilovanje.

V svoji bolesti se je mali končno zatekel k mami in se v poznih nočnih urah pogovarjal z njo v njenem maternem jeziku. Oče sprva razkačen vsled neuspehov svoje „moderne vzgoje“, se je moral ukloniti in danes govori v njegovi družini čudovito lepo slovensko. Nemščine pa so se otroci naučili v šoli. Na ta način so obvladali oba deželna jezika dovršeno.

ZA DOBRO VOLJO

V neki deželi se je na lepem kruh močno podražil in obenem so peki začeli peči manjše štruce in hlebce. Pa si jih je privoščil neki komik in si je našel na obleko gumb v podobni žemljici. Pekovski sindikat je bil močan in je izposloval, da so imenovanega komika pripravili. Ko je odsedel določeni rok, je spet nastopil na odrskih deskah. Sredi igre je vpletel svojo domisljico. Soigralec ga je — po njegovem naročilu — vprašal, ali ni bil zaprt. „Seveda sem bil,“ mu je odgovoril komik.

„In kako je bilo v zaporu?“ je poizvedoval soigralec.

„No, ni bilo posebno hudo, ker sva si šla z ječarjevo hčerjo silno na roko. Ona mi je stalno dobavljala žemlje v ječo,“ je tolmačil

Dve lepi kulturni prireditvi v Selah

Tekom 14 dni smo v Selah doživeli dve lepo uspele kulturni prireditvi.

V nedeljo, 26. maja dopoldan so pri nas gostovali šentjakobčani z žaloigro „Hasan aginica“. O njej smo že prej brali v listu, zato je bilo pričakovnje tem bolj napeto, kar se je pokazalo tudi v številni udeležbi. Vse je z zanimanjem poslušalo pripombe in razlago č. g. Zaletela in se nato poglobilo v krasno in doživljeno podano igro. Ker smo isti dan obhajali materinski dan, se je predstava v ta okvir lepo podala. Šentjakobčanom izrekamo zahvalo in vabilo: le še priidite!

Na binkočno nedeljo pa smo počastili tudi očete s farno proslavo „dneva staršev“. Nastopil je mešani pevski zbor pod vodstvom č. g. prof. Miheliča in zapel več umetnih in narodnih pesmi. Zelo posrečen je bil tudi nastop otrok. Dvospev, nastop dečkov s krivci za klobukom in zborna petje, ki mu je dajal takt „dirigent“ v fraku, je sprejelo občinstvo z burnim ploskanjem. Fantje in dekleta v narodnih nošah so brezhobno izvajali rajanje po melodijah narodnih pesmi. Sledili so trije pomenljivi prizori iz „Miklove Zale“ in za konec nas je pevski zbor razveselil še z nekaterimi selskimi popevkami.

Med prireditvijo smo dobili obisk. Počastil nas je dekan filozofske fakultete graške univerze vseučiliški profesor dr. Matl z

Iz matematičnega kabineta

Šah poznaš? Šahovska deska je razdeljena na 64 polj: 32 belih in 32 črnih kvadratov. Izumitelju te igre - ime mu je bilo Sessa - je bogati indijski kralj ponudil za odkup igre pravico, da si sme sam izbrati kakršnokoli nagrado. Brihtni Sessa je pa skromno prosil: „Veliki kralj! Če si res tako navdušen nad to igro, kot praviš, potem mi dovoli, da ti povem željo: na prvo polje mi daj 1 pšenično zrno, na drugo polje 2 zrna, na tretje polje 4 zrna, četrto polje 8 zrn itd., za vsako naslednje polje mi daj dvakrat več zrn kot za prejšnje.“

Kralj je začuden gledal izumitelja ter ga pomiloval, češ za tako odlično igro pa tako smešno nizko ceno. Zviti Sessa pa je skromno vztrajal pri svoji zahtevi. Tedaj je kralj velel svojim služabnikom, naj gredo takoj v kašče ter naštejejo zahtevano plačilo. Oni so odšli, kot jim je bilo ukazano — in še danes bi ostali v žitnici, ko bi ... Saj naročila sploh ne bi mogli izvršiti. Zakaj žita bi prej zmanjkalo, pa bi tudi časa in ljudi ... Nemogoče, boš dejal. Pa premisliva!

Število pšeničnih zrn bi bilo za posamezna polja: 1, 2, 4, 8, 16, 32, 64, 128, 256, 512, 1.024, 2.048, 4.096, 8.192, 16.384, 32.768, 65.536, 131.072, 262.144, 524.288 (zdaj sva šele pri 20. polju) itd. Na 64. polje bi bilo treba položiti 9.223.372.036.854.775.808 (beri: 9 trilijonov 223.372 bilijonov 036.854 milijonov 775808 zrn.) Za vseh 64 polj bi bilo treba torej naštetih čez 18 trilijonov pšeničnih zrn.

Vzemi zdaj (zaradi enostavnjšega raču-

komik.

„Kako? Saj ni mogoče, da bi ječar zaupal svoji hčeri ključke ječe.“

„Saj niti ni bilo potrebno,“ je pravil komik, „dajala mi jih je skozi ključavnico.“

UGANKE

1. Ni na nebu, ni na zemlji, duše nima, a dosti duš je v njem?

(eŋpɛːl)

2. Najprej je bila ona, potem je postal iz nje on, iz njega je zopet postala ona in potem nikdar več on?

(eŋpɛːl)

3. Kaj je navadno med hribom in dolino?

(Bɛsɛdɔ)

4. Iz mesa ni, iz kosti ni, krivico dela, krivo ni. Kaj je to?

(oɾɛ)

Naše prireditve

ŽELEZNA KAPLA

V nedeljo, 23. junija ob pol dvanajstih bo gostovala FARNA MLADINA iz ŠT. JAKOBA v Rožu v farni dvorani z igro

HASANAGINICA

žaloigro iz turškega življenja s petjem v 3 dejanjih.

Izredna prilika se vam nudi, da vidite enkrat prelepo, do solz ganljivo materinsko igro, vzeto po hrvaški narodni pesmi izza časa turškega vladanja na Hrvaškem.

Vsi prisrčno vabljeni!

SLOVENSKE ODDAJE V RADIU

PONEDELJEK, 24. 6.: 14.00—14.30 Poročila. Pregled sporeda za tekoči teden. — „Kres“ narodopisna zvočna slika J. Špicarja. — 18.45—19.00 Za našo vas: B. Singer — ob pregledu letošnjega donosa na naših kmetijah. — TOREK, 25. 6.: 14.00—14.30 Poročila. Objave. Zdravniški vedež: O glistah in trihinah. — SREDA, 26. 6.: 14.00—14.30 Poročila. Objave. — Pisana vrsta narodnih in umetnih pesmi. — 18.45 do 19.00 Za ženo in družino. — ČETRTEK, 27. 6.: 14.00—14.30 Poročila. Objave. Naša pesem je dečva, rdeča ko kri ...! (Koroška narodna pesem v besedi in melodiji). — PETEK, 28. 6.: 14.00—14.30 Poročila. Objave. Mlada setev. II. poglavje — basni. Oddaja učiteljskih in učiteljskih. — 18.45—19.00 Bratci, veseli vsi! — SOBOTA, 29. 6.: 09.00—10.00 Od pesmi do pesmi — od srca do srca. (Voščila) — NEDELJA, 30. 6.: 07.20—07.25 Duhovni nagovor. — 07.25—08.00 S pesmijo pozdravljamo in voščimo.

lepo urediva v vrsto tako, da bo vsaka zavzela 5 metrov. V tej karavani bi koračilo 3 milijone kamel, kolona sama pa bi bila dolga 15 milijard kilometrov. Oddaljenost lune od zemlje računajo 400.000 km, oddaljenost zemlje od sonca pa na 150.000.000 km. Torej bi bila karavana natovorjenih kamel skoraj 40.000-krat daljša kot razdalja med zemljo in lunjo ali — karavana bi bila 100-krat daljša nego razdalja med zemljo in soncem.

Če pogledamo dalje nazaj, ko so se s pšenico še bolj bavili kot dandanes, je bil n. pr. v letih 1927—1931 letni pridelek pšenice povprečno nad 120 milijonov ton. Najinega žita pa je bilo 540 milijard ton. Da bi zemlja obrodila toliko pšenice, bi bilo treba 4500 takih dobrih letin. To pa pove, da zemlja doslej še ni obrodila toliko pšenice, kolikor je je od bogatega kralja zahteval duhoviti izumitelj šaha.

Ko bi kralj takole računal, kot sva zdajle midva, bi najbrž skromnemu Sessi odgovoril: „Dragi moj, kar zahtevaš, to dobiš; toda naštej si zrna sam!“ Ubogi Sessa bi še danes čepel v kašči in štel in štel ...

DEKLICA Z VRESJA

Ob robu velikega gozda je cvetelo živoredeče vresje. Bilo je kakor lep prt, s katerim se pokrije miza za velike praznike. — Tu je pasel oglarjev Martinek kozo. Majhen je bil še Martinek, drugo leto komaj bo pričel hoditi v šolo. Velike plave oči je imel in lepo kodraste lase. Pred štirimi leti ga je našel oglar Nace na svojem pragu, ko se je vrnil zvečer iz gozda. Smililo se mu je dete in obdržal ga je pri sebi. Kozu ma mu je dajala mleka, s katerim ga je hranil, čez dan ga je vzel s seboj v gozd in mu napravil mehko posteljo iz listja. Deček se je lepo razvijal in rastel, kmalu je tudi shodil in pričel govoriti.

Takrat so po gozdovih še živele zlatolase vile, poredni škratje in skrivnostni gozdni duhovi, ki se jim nihče ni smel približati. No, oglar je živel v miru z njimi, saj je pred Krstnikovim dnem nastavil cvetoče kresnice na oknih svoje kočice in pred pragom je nastal praproti. Na nizkem oknu pa mu je rastla zelena roža, ki nima imena in prinaša veliko srečo, kadar vzcvete. To pa se zgodi le vsakih sto let enkrat — in pri oglarju Nacetu se ni pognala cveta.

Tako je bilo. — In Martinek je postal že tako velik, da je vsako jutro gnal na pašo. Najraje je pasel ob robu gozda, kjer je rastlo vresje. Ves dopoldan je presedel tam in gledal v dolino. — Nekega jutra je Martinek prignal svojo kozo na pašo in našel je vresje pokošeno. Martinek se je usedel na tla in spustil kozo. Tedaj pa je zagledal vprav ob svoji bosih nogah predobno deklico. Tako drobna je bila, da bi jo Martinek skoraj v pesti skrtil in rdečkasto obleko je nosila. Tiho je jokala.

„Kdo pa si ti?“

„Deklica z vresja,“ je ihtela in prestrašeno odgovorila mala. — Deklica z vresja. Saj mu vendar oče še ni povedal, da na vresju žive deklice.

„Zakaj pa jočeš?“

„Ker so vresje pokosili. Zdaj pa nimam doma.“ Martinku se je zelo smilila. Rahlo jo je položil na dlan in jo vzdignil. Mala se je trdno prijela za njegov palec, da se ne bi prekucnila. Zdaj je Martinek videl od blizu, da zelo žalostno gleda in da ima zlate lase.

Ves dopoldan sta se pogovarjala deklica in Martinek. Pravila mu je, da je že dalj časa živela na vresju, kamor jo je prinesla dobra vila. Zvečer jo je bilo strah, pa so prišli iz vresja zeleni palčki, tako majhni kakor mravlje in ji prinesli odejo, jo pokrili in vso noč bedeli pri njej. O, to je bilo lepo! Martinek pa ji je povedal, da ima očeta in v koči živita.

Ko je v dolini zavonilo poldne, je Martinek odnesel deklico domov. Oglar se je vrnil od dela in se ni mogel dovolj načuditi drobkami deklici, ki se mu je skoraj izgubila v košati bradi. In prosila sta jo, naj ostane pri njiju. Deklica je rada ostala. Živela naj bi na roži, ki nima imena in srečo prinašala, kadar vzcvete.

Drugo jutro, ko sta se oglar in Martinek zbudila, je bil v sobi prečudno lep vonj in z okna je lila velika svetloba. Martinek je mislil prvi hip, da je sonce danes na oknu in ne na nebu. — Pa je le roža brez imena cvet pognala to noč in v njegovi čaši je spala deklica z vresja. In cvetela jim je roža vse dni do konca.

P * I * S * A * N * O * B * R * A * N * J * E

Vitezslav Kocourek:

Psiholaški moment

Rečem vam, da v športu ne smete nikoli pozabiti na psiholaški moment. To vam pravim jaz, Gusta Parolek, ki so ga nekoč vsi poznali kot „českega Herkulesa“. To drži kot beton, vam rečem! Da, trening je življenjsko vprašanje, taktična priprava, toda če pri nasprotniku nastopi psiholaški moment, je konec z nami. Drži kot beton. Ne verjamete? Pa naj vam povem, kaj se mi je zgodilo pred kakimi petindvajsetimi leti v Lucerni.

Kadar je kdo izgovoril ime Parolek, je vsakdo vedel, koga misli, zakaj Parolek je bil samo eden, in sicer tisti, ki je v štirih minutah premagal maroškega prvaka El Sufo, spraval na tla madagaskarsko „puščico“ Esawa in presenetil ves športni svet v boju s svetovnim prvakom Anderssonom. Tisti Gusta Parolek sem bil jaz, kakor zdaj stojim pred vami, samo nekaj kilogramov lažji.

Pred petindvajsetimi leti so povabili v Prago Anderssona, da bi se spoprijel s Hopličkom, ki je tisto leto postal prvak republike. Andersson je bil takrat na vrhuncu slave. Potoval je po Evropi in premagoval vse po vrsti, listi so pisali, da je to najboljši borec, kar se jih je kdaj spoprijelo v grško-rimski rokoborbi. Nihče sicer ni računal, da bo Hopliček premagal Anderssona, dvoboj so organizirali zato, da bi se na tribune nagnetlo ljudi, to je bilo najvažnejše. Vsa Praga je hotela vstopnice za Lucerno, vsi so hoteli videti „molččega severnjaka“, kako valja svoje nasprotnike po areni. Jaz sem šel tja strokovno, kot gledalec, ker sem menil, da bom nemara odkril kak posrečen prijem za bodoče tekme.

Tisto nedeljo sem po kosilu malo legel. Moja žena je pričakovala otroka in sem jo v soboto pospremil v porodnišnico, zato sem bil sam. V svojih osemindvajsetdeset kilogramov žive teže sem vrgel z divana in skočil k vratom. „Kaj je? Kdo pa je?“ V življenju se primeri marsikaj. Ležiš na divanu in čakaš na novice iz porodnišnice, pa zazvoni in pred vrati stoji čistokrvni menažer. „Kaj pa je, Tylner? Saj ste bleđi, kakor da vas je kdo namazal z belim lakom!“

„Parolek, vi ste edino bitje, ki mi lahko prepreči, da bi se končal. Z menoj je konec, strašno smolo sem imel. Parolek, vzemite koveček in majico, pa pojdite z menoj! Borili se boste z Anderssonom.“ Verjemite, da tega nisem pričakoval, to drži kot beton.

„Počakajte, Tylner! Imam popoldansko vstopnico za Lucerno. Tam piše, da se bo molččči severnjak spoprijel z našim prvakom Hopličkom. Tam piše, da bo to senzacija za vse Pražane.“

„Jaz sem poklicni menažer, Parolek,“ mi je rekel. „Organiziram dvoboje. Toda če si rokoborec na dopoldanskem treningu zlomi ključnico, kaj se zgodi potem?“

„In kaj naj jaz?“ sem ga vprašal. Ta Tylner ni bil slab človek, vsaj skušal je razumeti nas amaterje. Vedno je držal besedo in pošteno plačal obljubljeni nagrado.

Zavezal sem si kravato in sva šla. V pritličju sem pozvonil pri Šretrovih in rekel štirinajstletnemu fantu: „Jardo, tu imaš vstopnico za popoldne. Dam ti jo, če boš skočil poprej v porodnišnico in boš povedal gospe Parolekovi, da me danes ne bo, ker se bom v Lucerni spoprijel z Anderssonom.“

Uro kasneje sva si z molččim severnjakom podala roke. Takih mišic še nisem videl svoj živni dan, to drži kot beton. Mišice kot Kilimandjarol „Kar odnehajva,“ sem rekel menažerju. „Tale bo pometal z menoj vse koticke arene.“

„Kaj hočemo,“ mi je odgovoril. „To je Andersson. Ime pove vse. Bodite previdni, ne dajte mu blizu...“

Torej ta tekma! Lahko mi verjamete, da sem pokazal od prvega žvižga nepristranskega dunajskega sodnika Brauna pravega športnega duha in sem tehnične pomanjkljivosti nadomeščal z gibčnostjo, ki so jo gledalci bogato nagrajevali s ploskanjem. Dvakrat sem dal severnjaku vrat v klešče svojih nog, pa se je izvil.

IVAN ZOREC:

SPREJEMNI IZPIT

Prihaja čas sprejemnih izpitov, kot sporočajo uradni razglasi slovenskih in nemških srednjih šol. Starši so po posvetih z botri, sorodniki, župnikom in učiteljem povečini že odločili, kam bodo poslali svojega fantiča ali dečvo v jeseni v šolo, da bo „bolj učena“ kot so bili oni v mladosti in bosta prišla do boljšega kruha. Prav je tako! Bodoči študentje in študentke pa tiščijo glavice med knjige in se učijo. Vsak izpit je resna stvar, za otroke in za starše. To je vedno bilo tako, kot priča tudi naslednja zgodba, ki jo prinašamo prizadetim v pouk in spodbudo.

Še malo, pa mi je že bilo iti v Ljubljano, da bi se s sprejemno skušnjo spet zrinil v šolsko klop. Kako sem bil tega vesel! Skušnja sama me ni nič skrbelo, saj sem se ves čas res pridno učil. Bal sem se le profesorjev. Nobenega še nisem poznal, kakšne čudi je.

Tisto usodno jutro sem dobro dolgo pred določenim časom že mendral po šolski veži in čakal ravnatelja. Ko je prišel, mi je precej velel v bližnjo učilnico.

Prvi je nadme prišel katehet, ki me je udaril s strogimi očmi. Kar zazeblo me je. „*Hic niger est, hunc tu, mi Nane, caveto!*“ sem po sebi umeril znani rek iz latinske vadnice.

In sva začela z liturgiko. Spraševal me je prav natančno. Znal sem jo kakor lemenatar

Po sedmih minutah je sodnik za nekaj trenutkov prekinil boj, ker je opazil, da se na eni strani maje steber z vrvjo. Pokimal sem občinstvu, ki mi je ploskalo, nato pa sem stopil v svoj kot, da bi si nabral novih moči.

In takrat, gospoda moja, ko sem računal, koliko časa bom še vzdržal, je prišel psiholaški moment. Tisti trenutek je posegla v boj moja Nana, ne sicer osebno, temveč po posredovanju Jarda Šreta, ki se je prerinil v prvo vrsto in zaklical: „Vaša žena sporoča, da je vse dobro minilo.“

„Čakaj, Jardo! Kaj je minilo? Kaj naj to pomeni? Dečka ali deklico?“

„Sporočila je, da imate kar oba hkrati!“ Dvojčka torej! Dragi moji, temu se pravi psiholaški moment! Gledalci so zagrmeli: „Bravo, Parolek! Tega Hopliček ne bi zmogel!“

Prav takrat je sodnik zažvižgal. Skočil sem v ring, pograbil svojega molčččega severnjaka okoli pasu... Še preden sem se dobro zavedel, sem ga imel na tleh, sodnik pa je počasi preštel do deset.

„Vedi, da sta se danes „českemu Herkulesu“ rodila deček in deklica,“ sem mu rekel, ljudje pa so metali v ring vse, kar jim je prišlo v roke. Takšnega ploskanja in vpitja še nisem doživel. Potem sem zmagoval po Evropi, vendar si takšne zmage nisem priboril nikoli več. Ni bilo psihološkega momenta: Sicer pa — eden v življenju je kar dovolj, mar ne? Drži kot beton!

pred novo mašo. Med spraševanjem mi ni privoščil oči. Kar proč je gledal. Ko mu je bilo zadosti, se je obrnil in šel. Brez besede, brez pogleda.

Očitni prezir me je, občutljivega, kakršen sem bil, bridko pekel. Rajši bi imel, če bi me bil ozmerjal.

Za njim je prišel profesor računstva in geometrije. Pred tablo me je pretipal. Opravila sva prav hitro. Ko je odšel, mi je pokimal in se nekoliko nasmehnil.

„*Hic non est niger,*“ sem v mislih okorno latinil že nekoliko pomirjen.

Zgodovino in zemljepis sem zgovorno drdral, a profesor, tako se mi je zdelo, me ni poslušal. Kar skozi okno je gledal po oknih na drugi strani ceste. Potlej si je pogladil roke, pokimal in šel.

Naposled je vstopil profesor, prej majhen ko velik, zdravo rejen, z okroglimi, skoraj veselimi očmi in s precej močnimi temnimi brki. Hitro sem ga presodil, da ni napačen človek.

Vesele oči so me dobrodušno gledale, pod brki se je skrival rahel smehljaj, ko mi je velel, naj mu iz neke knjige preberem pesem *Rajska ptica*.

„No,“ je potlej dejal, „zdaj pa mi vsebino te pesmi napiši v prozo.“

„O, če ni hujšega!“ sem si mislil in se pri-

Pojoč hodi pred mano

Tiho je prišlo k izposojeni zibeli, v kateri ležalo je dete: jaz. Da bi to naši slutili, čutili ali videli? Ne! Njegov sem sanjal jaz glas!

Pozneje le v pesmi se je slišalo, katero so drugi zapeli, v bridkosti mene je tiščalo, njegovi glasovi so v srcu doneli...

Zdaj hodi pojoč pred mano kot včasimati, ko sem zaostajal. — Je znano, poznano in vendar neznan, zaman bi prerokbam se blaznim predajall

Le hodi pred mano, o blago!
Ali si slast koprnenja?
Ali si smoter življenja?
Ali si glas odrešenja?

Valentin Polanšek

pravil. Hitro sem načekal precej dolgo pripoved. Umislil sem ji okvir povestice in ji iz svojega pridral živost in neposrednost dogajanja.

Oddahnil sem si in jo izročil profesorju. „Kaj že?“ se je začudil in mi pomolil list z nekimi slovenskimi stavki, da jih postavim na latinski jezik.

Nič posebnega. Stavke za stavkom mi je gladko teklo.

Profesor je medtem za šolsko mizo bral povest o rajski ptici. Kar ti je vstal in stopil k meni, prav ko sem napravil nalogi piko. Hitro jo je preletel, pokimal in me pošegetal še z latinsko slovnico v sklanjatvi in sprejetavi.

„No, dobro, že dobro,“ je potlej dejal in me prijazno vprašal, ali dosti berem in kaj najrajši.

Povedal sem mu, kako sem mrtev na knjige in da mi jih nikoli ni zadosti.

„To se vidi,“ se je smehljajal. „Dosti ste že brali. Besed vam ne zmanjka in lepo jih postavljate.“

„Norčuje se,“ sem mislil. „Ni mu vseč, kar sem naklavžal o rajski ptici.“

„To ste tako napisali, da bi bilo zrelo tudi za tisk,“ mi je popravljal plaho misel. Le pridni bodite, pridno se učite in radi berite, pa morda postanete kdaj — slovenski pisatelj...“

Vroč me je oblilo. No, ni bil ponos, prej nekakšna sramežljivost. Vendar bi bil rad zaukal, še rajši se razjokal sam Bog vedi zakaj. Najrajši pa bi bil poštenemu možu poljubil roko. Pa so se mi le oči pobesile, ker sem čutil, da je pohvala prevelika, prenegla.

„Zdaj pa nekoliko počakajte v veži,“ mi je naposled velel. „Gospod ravnatelj vas kmalu pokliče, da se vpišete.“

Ne morem povedati, kaj so mi bile tiste besede. Rečem le to, da ni bilo tisto uro v vsej Ljubljani srečnejšega človeka...

F. GRIVSKI:

29

Vozniki POVEST

„Pojdiva! Pomenila se bova doma.“ Stopil je k njej in jo zgrabil za ramo. „Odgovori: Da ali ne!“

„Ne morem!“

„Zakaj ne moreš?“

Med jokom je trgala besede:

„Zato, ker si... že poročen!“

„Ločen sem! Midva lahko živiva kot mož in žena tudi brez štole!“

„Ne! Tega nočem in ne morem!“

„Moraš!“

Spodnesel jo je na tla. Dekle se je branilo in klicalo: „Pusti me! Nikar! Mama!“

Divje je hropel in jo stiskal k tlom. Tilka ga je odrivala, da so ji moči pošle. Iztrgal se ji je obupni klic: „Pomagajte!“

Kakor iz tal je zrastle ob skali visoka senca.

„Lump!“

Polir je skočil pokoncu, zagrabil samokres in sprožil. Votli strelji so odjeknili od skale.

„Jezus!“ je zavpila Tilka in zbežala na cesto. Polir je streljal kakor blazen. Ptici so preplašeni letali med drevesi. Zadnji strel

je zasikal v skladovnico hlodov. Čez debela se je vzpela temna postava s kolom v roki. Hlodi so se zganili in se prevalili z divjim ropotom.

Med njimi se je valjal človek s kolom v roki. Polir je skočil na motor in pognal. Luč je zasvetila v temo in obsijala Janeza, ki je skušal vstati.

„Škoda, da te nisem ubil! In ti, vlačuga kmečka, se obriši pod nosom, tvoj stari pa pod brki!“ Motor je zaropotal in zdirjal po klancu.

Ob skali je glasno plakalo dekle.

„Tilka!“

Boječ se je približala skladovnici.

„Kdo je!“

„Sem pojdi in mi pomagaj!“

Na delbu je sedel Janez in si stiskal nogo.

„Janez!“ je vzkliknila Tilka.

„Nogo mi nategni, nakrenila se je!“ Sklonila se je in ga prijela za nogo. Fant je parkrat zastokal.

„Te boli, Janez! Si ranjen!“

„Ne bo hudo! Hlod me je podvalil.“

Sedla je k njemu na deblo in krčevito zajokala.

„Kaj bi se cmerila! Vesela bodi, da si se otresla tega hudiča!“

„Si slišal?“

„Vse!“

Pomagala mu je vstati in nato ga je, podpirala z ramo. Sprva je hodil težko. Molčala sta oba in počasi lezla po klancu. Ko sta dospela na vrh, se je Janez naslonil na skalo. Spodaj v dolini so ugašale luči, le na hribu, kjer sta bila doma, je žarela skozi okna svetloba in se zgubljala v temi.

Odpočil se je in previdno stopal nizdol. „Zakaj je prišlo do tega, Tilka?“ je očita-joče povprašal. Nič ni odgovorila, samo zajokala je in se tresla.

„Je sedaj končano?“

„Je!“

„Ne vem. Zdi se mi, da se šele sedaj začinja. Maščeval se bo nad tabo, nad očetom in nad mano.“

„Naj se le! Saj ni moglo več tako naprej. Da bi le tebi ne škodil.“

„Meni?“ Zasmehal se je trpko. „Kako naj mi pa še škodi? Vse mi je vzel, zlodej! Vožnjo in zaslužek, veselje do zemlje in do življenja. Škoda, da ga nisem ubil! — V tretje gre rado!“ Tilka se je zgrozila. Zavedela se je velike krivde in vzdihnila: „Tudi meni ni več do življenja!“ Zavila sta po stezi za vasjo. V zvoniku je bila polnoč. Pod hišami se je ustavil.

„Tukaj sem ga prvič napadel. Zal mi je, da sem ga zgrešil. Vse to bi ne bilo prišlo. Vi vsi pa ste obsodili Nikota!“ Ob tem

imenu je Tilka zajokala. „Pisal mi je. Po tebi vprašuje. Silno hudo mu je, da ga obsojaš radi Elze. Vse te zanke je nastavljal polir. Lump je lagal, da bi te laže prevaril.“ Dekle se je zgrabilo za prsi. Grozotna bolest ji je stisnila srce. Pred očmi ji je vstal oni večer, ko je odhajal sam in zapuščen. Rada bi vprašala, kje je, kako se mu godi, pa si ni upala.

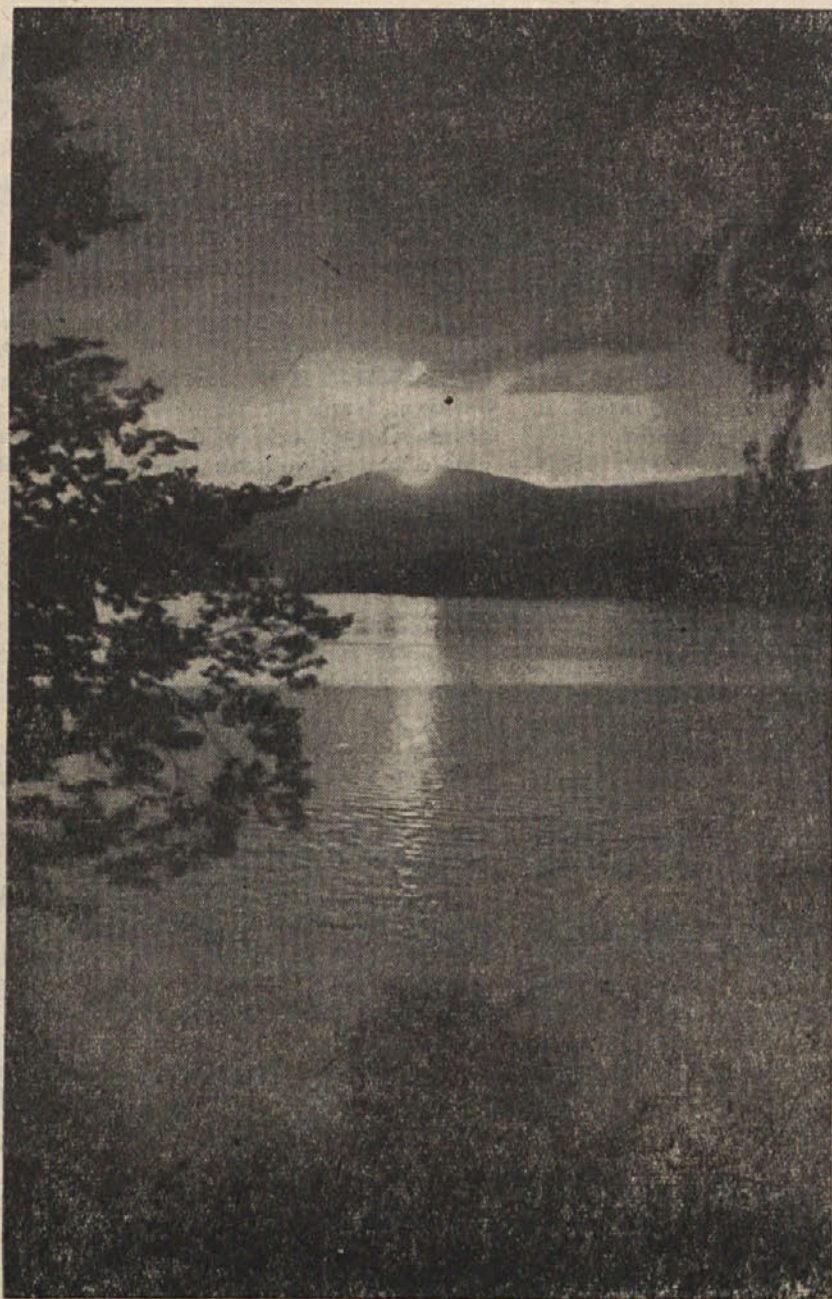
Pred znamenjem sta se poslovila. Obljubljen je, da ji prinese pismo. Previdno je odprla večna vrata in prisluhnila. V kuhinji je preklinjal oče. Tolk je z roko po mizi. Mati je jokala v kotu.

„Vse mi je uničila ta lajdra! Z motorjem se je pripeljal polir k Ludviku in vpričo vseh me je nahrulil: Le pojdi, stari, in poglej svojo hčer, kako leži v travi in se valja ob sosedovem sinu! Prokleta golazen! Od jutri naprej izgubiš vožnjo. Kar lepo sprezi konja, da bosta jahala na njih tvoja hči vlačuga in tvoj sosed ubijalec. — Kri mi je zavrela po žilah. Vstal sem in zamahnil z roko. Z Ludvikom sta me pograbila in vrgla skozi vrata. Za mano se je smejala Elza. Objel jo je in vlekel v hišo. Ludvik se je pa zakrohotal na pragu: Lahko noč, Gregor! Vreme se obrača. Boš pa spet gnoj vozil, saj ga imaš dovolj v hlevu in v hiši. Kar pridno kidaj in vozi. Ha, ha!“

Ptice se ne znajdejo več

Gojitelji golobov pripovedujejo, da golobi-pismonoše vedno bolj izgubljajo svoj čut za orientacijo. Pred nedavnim so spustili približno 8.000 golobov z britanskih otokov v Rokavskem prelivu. Od teh pa je priletelo na cilj samo kakih 100 golobov, vsi drugi so se izgubili. Tudi društvo gojiteljev golobov-pismonoš iz Phoenixa v severnoameriški državi Arizona je moralo odpovedati vse prireditve, ker se je zadnje čase izgubilo vedno več golobov. Pred nedavnim so spustili 56 golobov-pismonoš, vrnili se ni nobeden. Člani kluba v Tucsonu so izpustili 109 golobov-pismonoš v 200 km oddaljenem kraju. Od teh se jih je vrnilo na cilj samo pet. Neko newyorško društvo za rejo golobov-pismonoš je izpustilo približno 1000 golobov, od katerih se jih je vrnilo samo 100.

Podobne izgube so imela tudi druga društva v raznih severnoameriških državah in le nekaj je bilo področij, kjer so golobje prenašali pošto brez zamud in izgub. Tudi v evropskih državah se zlasti po drugi svetovni vojni pritožujejo, da se golobi ne vračajo. S tem vprašanjem se sedaj ukvarjajo tudi razni znanstveniki. Nekateri razlagajo, da postanejo golobje-pismonoše žrtve ptic roparic, televizijskih anten in daljnovidov z visoko napetostjo. Drugi zopet iščejo vzroke drugje. Za nekatera področja v ZDA pravijo, da so vzroki pri izstreljevanju raket. Zadnje čase pa vedno več govorijo, da moramo iskati vzroke za izgubo orientacijskega čuta v radioaktivnih žarkih, posledica poskusov z atomskimi bombami in pa tudi v radarskih in televizijskih valovih. Nekateri so tudi mnenja, da so poskusi z atomskim orožjem zmešali vse dosedanje ustaljene zračne in zvočne tokove in da se zato tudi golobje ne znajdejo več.

Sončni zaton nad Vrbskim jezerom

Priprave za mednarodno geofizično leto

Znanstveniki prodirajo vedno globlje v zemeljske tajnosti

Ta teden so se začele v okviru mednarodnega geofizičnega leta prve priprave za proučevanje zemeljske atmosfere. Pri tem važnem znanstvenem delu sodeluje nad 60 držav s tisoči učenjakov. Samo v Združenih državah Amerike je nad 2500 opazovalnih postaj, ki zapisujejo vse pojave in jih sporočajo znanstvenemu centru mednarodnega geofizičnega leta. Kakor poudarjajo v svetovnem tisku, je to doslej največji napad na zemeljske tajnosti in ni dvoma, da bodo uspehi obogatili teorijo in prakso.

Med najvažnejša proučevanja v geofizičnem letu sodi raziskavanje Južnega tečaja in proučevanje poletov umetnih satelitov, ki jih bodo spustili s področja Združenih držav Amerike in Sovjetske zveze.

Glavna bodo raziskavanja zemeljskega magnetizma, zemeljske teže, kozmičnih žarkov in periodičnih pojavov sončnih peg.

Ta proučevanja vsekakor dobi obetajo. Znanstveniki se ukvarjajo s hipotezami, da bi razrešili vprašanje zemeljske teže in našli sredstva za njeno nevtralizacijo, da bi se človek po želji lahko osvobodil gravitacije. Takrat bi postala pot rakete v vesolje takoj uresničljiva, pa tudi sicer bi bil vesoljski prevoz mogoč z najmanjšo energijo.

Če bodo rešili vprašanje periodičnega pojavljanja sončnih peg, bo to omogočilo izkoriščanje te energije in bo mogoče ustvarjati podnebje po želji. Ko bo rešena uganka kozmičnih žarkov, ne bo to samo ublažilo zimo in poletno vročino, temveč bo mogoče kozmične žarke odvrti od tam, kjer škodljivo vplivajo, ter jih usmeriti na nekatere biološke in druge procese, kjer ugodno učinkujejo. Znanstveniki so mnenja, da lahko kozmični žarki pospešujejo rast živali in rastlin.

Že letos bomo lahko videli prve uspehe tega velikega dela, edinstvenega na področju znanosti.

ZA DOBRO VOLJO

Umazanec

„Ali je to res nylon-srajca, gospod inženir?“

„Da, zelo sem zadovoljen z njo!“

„Pa se lahko tudi opere?“

„Seveda in še kako lahko!“

„Zakaj pa potem tega ne storite!“

MALI OGLASI

VSAKA BESEDA STANE 1.10 Š (IN 10% DAVKA)

Poudarjene besede in take z več kot 15 črkami stanejo 2.20 šil (in 10% davka). — Naročilo malih oglasov naslovite na upravo „Našega tednika“, kjer mora biti najkasneje do vsakega ponedeljka zvečer. Oglas morete naročiti tudi telefonsko (Celovec št. 43-58).

KINO

CELOVEC-KLAGENFURT
VOLKSKINO

21. — 25. 6.: CinemaScope barvni film „Der Bettelstudent“
26. u. 27. 6.: Napeti doživljaji nekoga Amerikanca na Japonskem v filmu „Tokio-Joe“ (Vstop za mladino prepovedan).

KAMMERLICHTSPIELE

Od 21. 6. naprej „Schwere Jungen — Leichte Mädchen“ (Vstop za mladino prepovedan).

PRECHTL

21. — 23. 6.: „Liebe ist stärker“
24. — 27. 6.: „Vier blieben auf der Strecke“ (Vstop za mladino prepovedan).

STADTHEATER

21. — 24. 6. Barvni film „Madame Butterfly“

25. — 27. 6.: Barvni film „Sieg auf dem K2“.

WULFENIA

21. — 25. 6.: „Die Chirstl von der Post“ (CinemaScope-barvni film).

26. in 27. 6.: „Serenade“, barvni film.

FANTJE, POZOR!

PEKOVSKEGA VAJENCA takoj sprejme pekarna KATZ, Celovec, Siebenhügelstrasse 75.

Gumijasti in dežni plašči

plašči iz balonske svile in plašči za motoriste najceneje v strokovni trgovini

V. TARMANN

Klagenfurt, Völkermarkter strasse 16.

Durch unsere Verbreitung in fast 30 Staaten, vermitteln wir Ihnen Wirtschaftsbeziehungen und Absatzmöglichkeiten, daher PLAZIEREN AUCH SIE IHREN WERBEAUFTRAG in

Naš tednik Kronika
WOCHENZEITUNG
KLAGENFURT, VIKTRINGER RING 26

Če želite

- ▶ službo dobiti ali nuditi
- ▶ stanovanje najeti ali dati v najem
- ▶ hišo kupiti ali prodati
- ▶ avto kupiti ali prodati
- ▶ motorno kolo kupiti ali prodati
- ▶ zakonskega druga poiskati

ali če želite nekaj, česar ne morete dobiti v krogu Vaših znancev dajte oglas v

Naš tednik-Kronika

To je NAJCENEJŠA in NAJUSPEŠNEJŠA POT do izpolnitve Vaših želja

Cemu ste v skrbeh, če boste še dobili „Naš tednik — Kroniko“ v trafiki ali pa morda pri sosedu! Izpolnite to naročilnico in naš list dobite na dom!

Tu odrežite in pošljite kot tiskovino v kuverti na naš naslov (Celovec - Klagenfurt, Viktringer Ring 26)!

Kot naročnik dobite naš list hitro in zanesljivo!

Naročilnica

S tem naročam list

„Naš tednik — Kronika“

Plačilne možnosti: mesečno 5.— šil. za tuzemstvo.

Ime:

Naslov:
(prosimo, da točno navedete tudi pošto!)

Datum:
(Podpis)

Brez kemičnih dodatkov

Peči, štedilnike

KAKOR VSE KMETIJSKE POTREBŠČINE dobite najugodnejše pri

HANS WERNIG

Celovec, Paulitschgasse (Prosenhof)

4 Vorteile:

1. Riesenauswahl - über 100 Ausstattungen
2. Die besten und billigsten Möbel Österreichs. Hartholzschlafzimmer von S 4000
3. Ratenzahlung ohne Aufschlag, ohne Zin
4. Zustellung frei Haus mit eigenem Spezialauto

GRÖSSTE AUSWAHL IN: Polstermöbeln, Teppichen, Matratzen; Vorhangstoffe zu sehr mäßigen Preisen

„DAS HAUS DER GUTEN MÖBEL“

KARL STADLER

KLAGENFURT / THEATERGASSE 4
SW - MÖBEL - VERKAUFSSTELLE

Beratung durch eigenen Architekten!